

REGIONEN KAN BÄTTRE

Budget 2023
Plan 2024–2025

Socialdemokraterna
I VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Förord – Regionen kan bättre!	5
Vår politik	7
Erfarenheter av pandemin	8
Post covid	9
Uppskjuten vård	10
Jämlik och jämställd hälso- och sjukvård.....	11
Tillgången till hälso- och sjukvården måste förbättras	13
Äldres hälso- och sjukvård måste förbättras	16
Våra medarbetare.....	18
Social hållbarhet.....	21
Folkhälsa.....	21
Mänskliga rättigheter	22
Regionutveckling som skapar jobb och hållbar tillväxt.....	24
Hållbarhetsperspektivet	24
Jobben – kompetensutveckling, omställning, omskolning.....	24
Företag och entreprenörskap	26
Blå- och gröna näringar.....	27
Besöksnäring.....	27
Nya branscher tar form.....	27
Gränsöverskridande samarbete en viktig utvecklingsresurs	27
Bildning och utbildning för en hållbar arbetsmarknad	28
Utvecklingen måste komma alla till dels	29
Rättvis klimatomställning och klimatanpassning.....	30
Omställning pågår.....	30
Stärk miljömålen	31
Föregångare i egen verksamhet	31
Infrastruktur	33
Stödja teknisk utveckling	33
Investeringar för framtiden	34
Att resa kollektivt – tryggt och pålitligt.....	35
Trygg, inkluderande och klimatneutral nystart för kollektivtrafiken	35
Sommarlovskort och seniorkort.....	36
Stöd- och serviceverksamheter.....	37
Regionservice.....	37
Västfastigheter.....	37

Vi värnar den fria kulturen.....	38
En nystart för kulturen.....	38
En tillgänglig kultur	38
Folkbildning är en angelägenhet.....	39
En levande kulturregion.....	39
Ledning och styrning	41
Övriga verksamheter.....	43
Ekonomi	44
Skattesatsen.....	44
Utveckling av skatteunderlag och skatteintäkter.....	45
Effektivitetskrav.....	45
Resursfördelningsmodellen	45
Löne- och prisutveckling.....	45
Ramförändringar – tillskott, avdrag och finansiering	47
Regionfullmäktige	47
Regionstyrelsen.....	47
Revisorskollegiet	47
Personalutskottet	47
Hälso- och sjukvårdsstyrelsen.....	47
Hälso- och sjukvårdsnämnderna	47
Patientnämnd.....	48
Arkivnämnden.....	48
Fastighetsnämnden.....	48
Servicenämnden	48
Nämnd för Hälsan och stressmedicin	48
Regionutvecklingsnämnden	48
Miljönämnden.....	48
Kollektivtrafiknämnden	48
Kulturnämnden	48
Moderförvaltningen.....	49
Folktandvården	49
Närhälsan	49
Koncernbanken.....	49
Investeringsram	49
Resultat	49
Likviditet och lånebehov	49
Regionbidrag	50

Förslag till beslut.....	51
Resultaträkning	53
Balansräkning	54

Förord – Regionen kan bättre!

I skrivande stund har vi en orolig tid i Europa med kriget i Ukraina, det går i dagsläget inte att överblicka vilka effekter detta kommer att ge för regionen. I en föränderlig tid blir det allt svårare att planera för framtiden men det vi vet är att ett starkt samhälle och solidaritet människor i mellan är lösningen.

Under pandemin har vårt land och vår region utsatts för otroliga prövningar men också visat på en fantastisk styrka. Personal har gjort enorma insatser, och befolkningen har visat på prov på uthållighet och solidaritet.

Pandemin har visat vikten av en stark välfärd. Men också att många av de som drabbats hårdast av pandemin har gjort det på grund av sämre hälsa. En god folkhälsa är en klassfråga och nu krävs stora insatser för att förebygga ohälsa. Välfärden ska sättas först. Vid födseln och i skolan. När du blir äldre eller när du blir sjuk.

Nu när vi snart är igenom pandemin ska Sverige och Västra Götaland framåt!

Vår region skall ta täten och vara en föregångare i klimat och miljöarbetet. Nu skall vi använda klimatomställningen för att skapa framtidens jobb, bygga ut en klimat, miljövänlig samt trygg kollektivtrafik.

För oss Socialdemokrater kommer välfärden alltid först. En gemensamt finansierad sjukvård som ges efter behov är en grundbult i den svenska välfärdsmodellen. Regionen behöver stabila sjukhus och välrustade vårdcentraler som är jämnt fördelade över hela regionen. Vårdpersonalen ska ha goda villkor och fler kollegor för att säkerställa att vård ges i tid och efter behov.

Vi ska ha en köfri vård!

Att råda bukt på den försämrade tillgängligheten, överbeläggningarna, och alla oacceptabla köer till vården är för oss socialdemokrater den viktigaste frågan för att nå en jämlik vård.

Idag förmår inte Västra Götalandsregionen att ge vård efter behov, och den sjukvård som erbjuds är mer tillgänglig för vissa än för andra. I dagsläget står över 115 000 personer i kö till ett första besök eller behandling i Västra Götaland. Mer än 7% av invånarna får inte den vård de har rätt till. Läget är akut och allvarligt.

Nu måste utvecklingen brytas där vård efter behov och i tid måste garanteras.

Vi måste utveckla vår egen sjukvård och komma bort från dyrköpta marknadslösningar med mer privat vård och mer hyrpersonal.

Sjukhusen måste få långsiktiga och hållbara ekonomiska förutsättningar för att vända den negativa spiralen. Vi ska stärka vår egen organisation och göra oss oberoende av inhyrd personal.

Fortsätta satsningen på att öka produktiviteten i egen regi med tillsynsstyrning för att på bästa sätt kunna öka den jämlika vården samt nå en kostnadseffektivitet och trygg vård.

Inrätta en gemensam kö och därmed ta solidariskt och gemensamt ansvar för att invånarna i regionen får den vård som behövs.

Men vi lyckas inte att ta bort vårdköer utan medarbetarna.

Den svenska välfärden bärs upp av medarbetarna, de ska ha fler kollegor, rätt utbildning och bättre arbetsmiljö. Vi ska anställa fler inom vården, förbättra deras arbetsvillkor fortsätta satsningen på höjda grundlöner som är konkurrenskraftiga och se till så att deras kunskap och kraft tas till vara fullt ut. Vi skall göra oss oberoende av hyrpersonal för med egen personal skapas kontinuitet vilket är en förutsättning för säker vård för patienterna.

Vi ska se till så att alla vårdens aktörer jobbar tillsammans för att alla ska få hjälp så snabbt som möjligt.

Socialdemokraterna vill också se förbättringar som gynnar både personal och patienter. Det handlar om bland annat om mindre administration, bättre scheman som ger tid för återhämtning och gör att fler orkar jobba heltid. Vi vill också ge större handlingsutrymme för medarbetarna, genom mindre detaljstyrning. Det behövs om målet att bli Sveriges bästa arbetsgivare ska nås.

Nu krävs handling och ansvarstagande.

Efter 8 år av blågrön ledning behöver Västra Götalandsregionen ett nytt ledarskap. Ett ledarskap som har en plan för att korta köerna och garantera jämlik sjukvård i hela regionen. Och som är ett föredöme som arbetsgivare.

Med denna budget pekar vi socialdemokrater ut vår riktning med ett tydligt budskap: Regionen kan bättre! Vård skall ges efter behov och i tid.

Tack vare statsbidrag från den socialdemokratiska regeringen av aldrig tidigare skådad omfattning så har regionen har en stark ekonomi så kan vi nu genomföra kraftfulla satsningar och göra det som krävs för att våra invånare skall få den vård de har rätt till.

Helén Eliasson

Gruppledare för Socialdemokraterna i Västra Götalandsregionen.

Vår politik

Socialdemokraterna i Västra Götaland ser som sin uppgift att skapa förutsättningar för fler jobb och en jämlik hälso- och sjukvård av högsta kvalitet, som ges efter behov. Utbildning, jobb och god hälsa skapar förutsättningar för ett gott liv. En jämlik hälsa går dock aldrig att nå i ett ojämlikt samhälle. Därför är hälso- och sjukvårdspolitik en central del av en samlad välfärdspolitik som strävar efter att sluta hälsoklyftorna mellan människor i Sverige.

Ojämlikhet skapar ohälsa. Att sluta de påverkbara hälsoklyftorna handlar om ett samhällsprojekt som är tätt förknippat med socialdemokratins mål om ett samhälle utan klasskillnader, om jämlikhet och om individens frihet och oberoende. Jämlik hälsa går inte att värdera i kronor och ören; det är en fråga om alla människors lika värde.

God och jämlik hälsa är för Socialdemokraterna i Västra Götalandsregionen faktorer som visar hur samhället utvecklas. Det är ett mål som kräver låg arbetslöshet, bra utbildning och goda livsvillkor.

Vi ser som vår självklara uppgift att sluta de samhälls- och andra klyftor som hindrar människor eller välfärden att utvecklas. Detta fokus utgör grunden för vår politik och också för detta budgetförslag för Västra Götalandsregionen.

Livet är gott i Västra Götaland

Västra Götaland är ett dynamiskt och expansivt område. Här finns ett Sverige i miniatyr – från stora internationella bolag till små lantbruk, från storstadens intensiva puls till småsamhällen i glesbygd. Mångfalden av människor, som under århundraden befolkat och berikat vårt samhälle, och näringar skapar vår framtid och förutsättningar för fortsatt utveckling. Det är allas vårt ansvar att bidra till att förstärka denna utveckling och ge alla jämlika möjligheter att ta del av det goda i livet. Det är när jämlikheten är som störst som samhället är som starkast. Därför ska samhällets stöd finnas nära till hands när individen mest behöver det. Alla tjänar på att var och ens dröm blir verklighet.

Frihet, rättvisa och solidaritet

Socialdemokratin är en frihetsrörelse. Vi tror på människors lika värde och politikens möjlighet att bidra till att varje individ får möjlighet att förverkliga sitt livsprojekt. Vi tror på en generell välfärdsmodell som är gemensamt ägd, rättvist fördelad och demokratiskt styrd. Ålder, kön, sexuell läggning, funktionsnedsättning, härkomst, trosuppfattning eller storlek på plånboken får aldrig avgöra jämlik tillgång till den offentliga välfärden. Att eftersträva en jämlik hälsa i hela befolkningen är därför en självklar politisk målsättning för den socialdemokratiska välfärdspolitik. Vi anser därför att de mänskliga rättigheterna ska genomsyra all verksamhet, så även Västra Götalandsregionen. Detta arbete ska fördjupas så att alla människor får sina grundläggande behov och rättigheter tillgodosedda. Från den första januari 2020 blev barnkonventionen svensk lag. Vi vill att barnperspektivet ska genomsyra allt beslutsfattande i regionen och att regionen aktivt arbetar tillsammans med kommunerna och andra samhällsaktörer för att stärka och uppfylla intentionerna såväl vad gäller de mänskliga rättigheterna som barnkonventionen.

Erfarenheter av pandemin

Coronapandemin har drabbat hela landet, såsom resten av världen. Det är nu viktigt att se framåt och dra lärdomar av pandemin som inneburit stora påfrestningar inom många områden. I en kris så kan man se både styrkor och var de största bristerna finns vilket är erfarenheter vi nu behöver ta vara på. Pandemin kommer med största sannolikhet förändra hur vården kommer att fungera i framtiden, något som vi redan sett i pandemins spår med bland annat digitaliseringens framfart. Det är viktigt att lärdomarna sker i samverkan med kommunerna, patientgrupperna, professionen och civilsamhället i övrigt. Vi såg att regionens verksamheter snabbt kunde ställa om till det som krävdes och ändå ge en hälso- och sjukvård med hög kvalitet.

Det är den sammanhållna offentliga sjukvården som har tagit ansvaret att hantera pandemin och visat styrkan i att en sammanhållen vård är överlägsen en fragmentiserad vårdmarknad.

Detta tack vare medarbetarnas hårda arbete i en mycket svår situation med många osäkerhetsfaktorer. När vi lagt Covid bakom oss ska regionens hantering utvärderas och sammanfattas och slutsatser dras, för att vi på så sätt kan ta med oss erfarenheter och kunskapen i framtiden. Effekterna av pandemin visar också att de extra statsbidragen från regeringen varit absolut nödvändiga för hanteringen av situationen.

Pandemihanteringen visar också att personen har mycket god förmåga att klara situationen givet att de har rätt förutsättningar och motiveras att utveckla verksamheten.

Det som är viktigt framåt är att se till att medarbetarna som nu är mycket trötta får tid till återhämtning samt att regionen ser till att kunna ge den rehabilitering som kommer krävas under en lång tid framöver för de patienter som drabbats hårt av sjukdomen och har en lång väg tillbaka. Det kräver att verksamheterna får rätt förutsättningar och rimliga ekonomiska ramar för att kunna hantera både det långa fysiska och psykiska rehabiliteringsbehovet samtidigt som det uppdämda vårdbehovet ska tas om hand.

Pandemin har satt fokus på kollektivtrafikens roll i ett samhällsperspektiv. Vissa linjer har gått tomma medan andra haft lika hög beläggning som innan pandemin. Vi har områden där befolkningen kunnat arbetat hemifrån eller ta andra transportmedel än kollektivtrafiken. Och vi har områden där ”jobba hemma” varit otänkbart och det enda fortskaffningsmedlet varit linjetrafiken. Dessa socioekonomiska skillnaderna har tydliggjorts både i hälsa och kollektivtrafiken.

Mål:

- Västra Götalandsregionen ska vara bättre rustade och ha en större beredskap än tidigare för hälso- och sjukvård i krisläge framöver

Uppdrag:

- Regionen ska dra lärdomar och använda erfarenheter från pandemin för att utveckla hälso- och sjukvården i samverkan med kommunerna, patientgrupperna, professionen och civilsamhället.

Post covid

Det är många som har drabbats av långvariga effekter efter att varit sjuka i covid, vilket behöver hanteras under en lång tid framöver. Behovet av omfattande rehabiliteringsinsatser kommer vara stort under en överskådlig tid, vilket Västra Götalandsregionen måste ta höjd för. Det är viktigt med en sammanhållen rehabilitering där vårdcentraler och rehabiliteringsmottagningar ges tillräckliga resurser för som ges rätt förutsättningar för att hjälpa de som fått långvariga komplikationer efter covid. Flera professioner som fysioterapeuter, psykologer och arbetsterapeuter behöver samverka för att möta de komplexa behoven. Samverkan kommer även behövas stärkas med kommunerna.

Mål:

- Västra Götalandsregionens rehabiliteringsinsatser ska vara tillräckliga

Uppdrag:

- Västra Götalandsregionen ska ha beredskap för långvariga rehabiliteringsinsatser för personer som allvarligt insjuknat i Covid-19

Uppskjuten vård

Coronapandemin har inneburit att regionens långa köer har blivit ännu längre, merparten av de som idag väntar på sitt första besök eller behandling stod i kö redan innan pandemin. Därför tror inte vi socialdemokrater på kortsiktiga lösningar som projekt eller att köpa privat vård för att bort delar av köerna. Upphandlingar måste följas upp och regleras vilket bidrar till en kraftigt ökad administration. Vi måste ge sjukhusen långsiktiga förutsättningar att bedriva vård, behålla personal och ge dem bra villkor och konkurrenskraftiga löner. Inte att arbeta med nedskärningar på grund av budgetar som inte täcker löne- och kostnadsutvecklingen eller att jobba med s.k. måltal för att minska personalen i ett läge när vi behöver dem mer än någonsin.

Det bästa för regionen är att öka produktionen på våra egna sjukhus, det är också bäst för jämlikhet, trygghet och kostnadseffektivitet. I de fall där det inte finns någon möjlighet att öka den egna produktionen inom det givna specialistområdet är köp av vård en möjlighet samtidigt som arbete ska inledas för att kunna öka den egna produktionen.

Den som har störst behov av vård ska få den först, detta kan bara garanteras av den offentliga vården.

Mål:

- Fortsätta satsningen på att öka produktiviteten i egen regi med tillsynsstyrning för att på bästa sätt kunna öka den jämlika vården samt nå en kostnadseffektivitet och trygg vård.
- Inrätta en gemensam köstruktur och därmed ta solidariskt och gemensamt ansvar för att invånarna i regionen får den vård som behövs samt att tillgängligheten ökar.
- Ge rimliga och långsiktiga förutsättningar för sjukhusen att hantera verksamheten.

Uppdrag:

- Sjukhusens ska fokusera på tillgänglighet och korta köer.
- Öka produktionen på regionens egna sjukhus.

Jämlik och jämställd hälso- och sjukvård

I dagens Sverige finns stora skillnader i hälsa hos befolkningen. Barn som växer upp med föräldrar med kortare utbildning får oftare sämre hälsa senare i livet jämfört med de barn som växer upp i familjer med längre utbildning. För oss socialdemokrater är det oacceptabelt att hälsa ska vara en klassfråga, och därför behövs reformer för att motverka denna negativa utveckling.

För en god hälsa krävs hälsofrämjande arbetssätt och samverkan på alla nivåer inom hälso- och sjukvården, både nationellt, regionalt och lokalt. Det ska inte spela någon roll vilken bakgrund man har för att kunna få en god livskvalitet.

Det är viktigt att satsa på förebyggande arbete för att i den mån det är möjligt undvika sjukdom. Vi socialdemokrater vill göra en satsning riktad till alla invånare i regionen för att öka kunskapen kring hur man förebygger ohälsa och främjar hälsa, såväl fysisk som psykisk. Det krävs större satsningar på förlossningsvården och insatser på kvinnors hälsa. Vården före, under och efter graviditeten måste bli bättre och i större utsträckning ta hänsyn till kvinnor och deras familjers olika behov.

Cancersjukdomar är en av vår tids stora hälsoproblem. Det finns viktiga insatser att göra för att såväl förebygga som åtgärda i tid och därmed minska dödlighet och öka livskvalitet. Det har visats sig att socioekonomiska faktorer samt var du bor är orsaker till omotiverade skillnader. För att undvika att människor inte får den vård de har rätt till krävs satsningar på förebyggande arbete, kunskapshöjande och tidiga insatser inom bland annat primärvården.

Beroendevården ska utvecklas och möta behovet som finns i regionen. Människor som lider av beroendeproblematik ska fånga upp med tidiga insatser och på så sätt rädda liv. Läkemedelsassisterad rehabilitering vid opiodberoende behöver bli mer jämlikt och att tillgängligheten till sprututbytesmottagningar ska öka.

Hälso- och sjukvården står inför omfattande utmaningar, vilket kräver långsiktiga, både verksamhetsmässiga och finansiella lösningar i bred politisk enighet.

De påverkbara hälsoskillnaderna ska slutas inom en generation. För att nå dit krävs ett metodiskt, konsekvent och långsiktigt arbete samt uthållighet. Regionen måste ställa om hälso- och sjukvården till mer förebyggande arbetssätt där de olika delarna av vården samverkar med kommunerna i högre grad.

Det är hela samhällets ansvar att barn och unga får en bra uppväxt. Därför måste vi tillsammans ta oss an de utmaningar som finns för att alla barn och unga ska få samma förutsättningar. Ett prioriterat område är att alla ska få likvärdiga förutsättningar i skolan. Ett steg i rätt riktning är Västra Götalandsregionens arbete med krafttag för fullföljda studier tillsammans med kommunerna och andra samhällsaktörer. I dag vet vi att det finns ett samband mellan fullföljda studier och ett framtida gott och hälsosamt liv. För att främja hälsa hos barn och ungdomar ska dessutom alla verksamheter i Västra Götalandsregionen ha kunskaper om och arbeta enlighet med FN:s barnkonvention som blivit lag.

Rätten till vård efter övergrepp och trauma behöver stärkas inom hälso- och sjukvården

Mål:

- Tillgången till hälso- och sjukvården ska vara jämlik och jämställd
- Barnrättsperspektivet ska belysas i alla politiska beslut
- Hälso- och sjukvårdens arbete med mäns våld mot kvinnor behöver stärkas

Uppdrag:

- Inför en regional jämlikhetskommission
- Kunskapen om kvinnors hälsa och ohälsa ska prioriteras och stärkas
- Regionen ska regelbundet följa upp cancervården för att undvika omotiverade skillnader

- Säkerställ att försäkringspatienter inte prioriteras framför offentligt finansierade patienter med större vårdbehov

Tillgången till hälso- och sjukvården måste förbättras

Dagens väntetider till vård är oacceptabelt långa. Som patient ska du kunna känna dig trygg med att du får en vård av hög kvalitet när det behövs. För oss socialdemokrater är det av största vikt att en god vård av hög kvalitet ska ges utan onödig väntan till första kontakt med hälso- och sjukvården, såväl diagnostik, behandling som rehabilitering. För att få bukt med tillgången till vård krävs krafttag genom stora satsningar på personalen och deras arbetsvillkor. Det behövs även stabila och långsiktiga planer för att säkra tillräckligt antal vårdplatser, vilka är en förutsättning för att komma ner i rimliga väntetider på akutmottagningarna. För att minska inflödet till akutmottagningarna behöver fler mobila team som utgår från sjukhusen utvecklas. En grundförutsättning är långsiktiga ekonomiska villkor anpassade efter befolkningens vårdbehov.

Vi socialdemokrater vill fortsätta satsa på organisationen för att öka på produktiviteten i egen regi med tillsynsstyrning för att på bästa sätt kunna öka den jämlika vården samt nå en kostnadseffektivitet och trygg vård. Det är bara den offentliga vården som drivs i egen regi som kan garantera att den med störst vårdbehov prioriteras. Genom att nyttja den offentliga vården kan samverkan ske över verksamhetsgränserna genom att bygga upp en gemensam köstruktur och därmed ta solidariskt och gemensamt ansvar för att invånarna i regionen får den vård som behövs samt att tillgängligheten ökar. För att öka produktionen inom sjukvården måste operationssalar användas optimalt för att minska köerna. I dagsläget nyttjas endast hälften av operationskapaciteten vilket inte räcker för att täcka behovet. Sjukhusen måste ges rimliga och långsiktiga förutsättningar för att hantera verksamheten. Deras uppdrag är att fokusera på tillgänglighet och korta köer snarare än att säga upp personal som behövs i verksamheten.

Regionen behöver utveckla sin styrning och ekonomiska ersättningsmodeller för att bättre kunna samla regionens verksamheter och förbättra tillgången till hälso- och sjukvård. Primärvården ska vara invånarnas naturliga första kontakt med vården. Det förutsätter god tillgång till primärvård i hela regionen. För att uppnå detta krävs utveckling av digital teknik inom vården. Genom styrningen av Närhälsan ska vi skapa en mer jämlik primärvård.

Den vård som invånarna behöver ofta ska finnas nära och vara lätt att nå. För att få en kontinuitet i vården är det viktigt att erbjuda en fast vårdkontakt. Primärvården ska i samverkan med en utbyggd hemsjukvård kunna erbjuda god tillgång till vård dygnet runt. De mest sjuka och utsatta grupperna i samhället ska prioriteras och ges ett särskilt anpassat omhändertagande. För dessa grupper är det extra viktigt med en sammanhållen vård. Primärvården ska fungera som ett nav och ha helhetsansvaret för invånarna. Alla har rätt till en tydlig information om aktuella väntetider och vilken vård som erbjuds. Viss vård kommer att behöva koncentreras för att ge bästa möjliga kvalitet.

Alla har rätt till en tydlig information om aktuella väntetider och vilken vård som erbjuds. Genom exempelvis tjänstedesign¹ kan vi förenkla patienternas väg genom vården.

Arbetet med palliativ vård är angeläget för patienter med en obotlig sjukdom. Patienten kan då vårdas hemma, i livets slutskede. Avancerad sjukvård i patienternas hemmiljö kan ske i olika samarbetsformer mellan slutenvård, primärvård och kommun i de olika regiondelarna.

Många patienter som söker sig till akutmottagningarna skulle kunna få tillgång till en god vård inom primärvården och på så sätt slippa den oro och väntan som besöket på sjukhus oftast innebär. Genom att etablera fler sjukvårdsteam med läkarmedverkan kan fler människor få rätt vård i hemmiljö. En välfungerande ambulanssjukvård är en förutsättning för en god akutsjukvård. Idag råder ojämlika villkor för akuta vårdinsatser i regionen. Det innebär att det kan ta lång tid att komma till kvalificerad vård om man befinner sig på fel ställe. Alla ska känna sig trygga med att kunna komma till vården snabbt när man

¹ Tjänstedesign innebär att planera och organisera både människor, infrastruktur, kommunikation och andra komponenter kring en tjänst för att förbättra dess avseende. Syftet är att förhöja personens upplevelse av tjänsten. Genom att utforma en tjänst efter personens behov blir den användarvänlig och relevant utifrån personens perspektiv.

verkligen behöver det. Vi vill säkerställa en trygg ambulansverksamhet oavsett var man bor, inte minst på landsbygden. Satsningen kan även innebära akutbilar inom psykiatrisk vård.

Samarbetet mellan den nära vården, kommunerna och psykiatrin måste stärkas och utvecklas för att bättre ta hand om den psykiska ohälsan, både hos barn, unga, unga vuxna. Samarbetet behöver inkludera både habilitering, skola, socialtjänst, polis, kultur- och fritidsverksamhet och det civila samhället.

Vårdcentralerna med tilläggsuppdrag för första linjens vård av barn, unga och unga vuxna måste fungera för att hantera den psykiska ohälsan som brett i sig i samhället. Kompetensen som finns på dessa vårdcentraler ska spridas ytterligare. Övergången mellan första linjens vård och vuxenpsykiatri behöver förbättras.

Familjecentralerna är en viktig verksamhet för samverkan mellan flera olika aktörer som behöver utvecklas och finnas i varje kommun. Det behövs även satsningar på fler psykologer inom mödrahälsovården och fler spädbarnsverksamheter i hela regionen.

Tidiga insatser inom barn- och ungdomstandvården förbättrar barn och ungas munhälsa, samtidigt förhindrar det framtida sjukdomar. Socioekonomiskt utsatta grupper har ofta sämre tandhälsa och därför är det viktigt att öka antal uppsökande insatser för att kunna omhänderta barn och unga med störst behov.

Köer som uppstår på akutmottagningarna beror till stor del på brist på tillgång till vårdplatser. När du blir sjuk ska det finnas vård att få, och om det är akut sjukhusvård som krävs är det en förutsättning att det finns tillräckligt med vårdplatser. Vi socialdemokrater ska aktivt arbeta för att minimera överbeläggningar och placering av patienter på andra avdelningar. Oavsett var du bor i Västra Götalandsregionen, stad eller land, så ska du ha tillgång till en bra vård av hög kvalitet utan onödig väntan.

Intensivvårdskapaciteten är eftersatt i Västra Götalandsregionen jämfört med riket, något som blivit tydligare med pandemin. Därför behöver vi ta krafttag för att kunna säkra en trygg och säker vård där det behövs som mest. Tillräckliga resurser till intensivvårdsplatser och postoperativ vård är helt nödvändigt för att kunna minska vårddköerna efter pandemin. Västra Götalandsregionen behöver säkra kapaciteten och kompetensförsörjningen inom intensivvården för att se till att vården följer de nationella riktlinjerna.

Läkemedelsutvecklingen har gått framåt snabbt under de senaste åren och fler nya och potenta läkemedel finns nu som både kan lindra och bota olika sjukdomar. Men det finns en stor variation och utmaning när det gäller läkemedelskostnader som har stor påverkan på hälso- och sjukvården. Därför behöver vi fortsätta följa utvecklingen i regionen.

Forskning och utveckling (FoU) är vårt främsta verktyg för att möta framtidens utmaningar. Här behövs både bredd och spets genom den forskning som bedrivs inom universitetssjukhuset, men även det forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivs i den breda operativa verksamheten inom bland annat tandvård, primärvård och habilitering. Det är viktigt att sjukhusen har tillgång till den högsta kompetensen och att patienterna får tillgång till den bästa högspecialiserade vården vid Västra Götalandsregionens sjukhus. Därför ska regionen vara aktiv i processen för nationell högspecialiserad sjukhusvård. När regionen utför regiongemensamma eller riksvårdsuppdrag krävs långsiktig och hållbar finansiering. Det finns flera områden där ojämlikheten är stor och där brist på kunskap kan försvåra behandling av patienter och i förlängningen patientsäkerheten, ett exempel på detta är sepsis. Regionen har blivit bättre kring forskning inom områden där kunskapsbrist råder men regionen behöver fortsätta med sitt arbete, samt bli bättre på att sprida insatser inom regionen som har visat goda resultat.

Mål:

- Köfri vård genom att öka tillgängligheten och minska väntetiderna i hela regionen
- Vårdcentralen ska vara lätt att nå och ha ett helhetsansvar för patienten
- Människor med stora vårdbehov ska garanteras en välfungerande och sammanhållen vård

- Digitala vårdtjänster ska utvecklas och användas för patienters bästa

Uppdrag:

- Öka beläggningen av operationssalar till minst 70 % beläggning
- Utökade öppettider inom primärvården
- Utöka antalet disponibla vårdplatser
- Resurser inom intensivvården ska öka för att minst uppnå nationella nivåer
- Köfri vård för barn och unga med psykisk ohälsa
- Öka regionens anslag till verksamhetsnära forskning
- Utveckla de ekonomiska styrmodellerna för att förbättra tillgången till hälso- och sjukvård
- Revidera vårdval rehab så att förutsättningar för kostnadskontroll samt adekvat behovsstyrning skapas

Äldres hälso- och sjukvård måste förbättras

Pandemin har haft stora effekter på äldres hälsa och de restriktioner som Sverige har antagit under pandemin har lett till både sämre fysisk och psykisk hälsa. De negativa konsekvenserna riskerar att förvärras ju längre pandemin fortsätter. Det kan även finnas ett uppskjutet vårdbehov som inte har tillgodosetts under perioden. Pandemin har avslöjat att det finns brister inom hälso- och sjukvård för äldre som måste förbättras.

Vården för äldre har blivit eftersatt i och med pandemin, det kan till exempel vara att besöken har ställts in av vårdinrättningarna eller att invånaren själv har ställt in på grund av rädslan för pandemin. Att erbjuda avgiftsfria tandvårdsbesök till äldre som har störst behov kan vara viktigt som incitament för att äldre återigen ska besöka hälso- och sjukvården.

Åldrandet i sig innebär en ökad risk för både fysiska och psykiska sjukdomar. Depression är det vanligaste psykiska hälsoproblemet hos äldre. Det är viktigt att förebygga psykisk ohälsa men det finns svårigheter att upptäcka det hos äldre. Äldre behöver stöd och hjälp av första linjens vård. Vårdcentraler har ett mångfacetterat uppdrag och kan behöva stöd för att stärka upp arbetet med psykisk ohälsa så de personer som behöver hjälp får sina behov tillgodosedda utan att fastna mellan vårdinstanser. Vårdsamordnare borde erbjudas till äldre på primärvårdsnivå för att omhänderta äldres psykiska hälsa, samt att samordna medicinska och sociala insatser.

Det är viktigt att utveckla äldres vård genom att införa fler mobila team, vilket innebär att sköra äldre kan få vård i hemmet. På så sätt kan vården för äldre blir säkrare och tryggare och överbrygga luckan som kan uppstå i vårdkedjan. Samtidigt behöver det medicinska stödet öka inom äldreomsorgen. Det är viktigt att primärvården får mer resurser för att kunna utöka läkarinsatser, samt annan personal med geriatrisk kompetens inom äldreomsorgen.

Äldres hälso- och sjukvård innebär oftast invecklade vårdbedömningar och åtgärder. Det krävs att personalen har kompetens inom geriatrik för att kunna ge äldre en god och jämlik vård. Därför måste den geriatriska kompetensen bli bättre i Västra Götalandsregionen. Dels genom kompetenshöjande insatser för specialistläkare inom området men även för sjuksköterskorna i vård av äldre. Samtidigt behöver geriatriska vårdplatser säkras upp. För att få en helhetsbild behövs det en utredning för att klargöra geriatrikens roll i Västra Götalandsregionen.

Mål:

- Att främja äldres hälsa, trygghet och självbestämmande
- Att förbättra hälso- och sjukvården för äldre
- Att främja ett hälsosamt åldrande

Uppdrag:

- Öka den geriatriska kompetensen inom såväl primärvård som sjukhusvård genom att personalen ges kompetenshöjande insatser och utreda geriatrikens roll i Västra Götalandsregionen
- Geriatriska vårdplatser ska säkras
- Vårdsamordnare ska erbjudas till äldre inom primärvården för att kunna ge äldre en god vård genom att samordna medicinska, psykiska och sociala insatser
- Att öka det medicinska stödet inom äldreomsorgen genom utökade läkarinsatser, samt annan personal med geriatrisk kompetens genom primärvården.
- Antalet mobila team för att genomföra fler hembesök hos äldre ska öka
- Tillsammans med kommunerna och civilsamhället utveckla samverkan kring äldres hälso- och sjukvård

- Öka antalet uppsökande tandvårdsinsatser för äldre med störst behov.

Våra medarbetare

Medarbetarna i Västra Götalandsregionen är den viktigaste resursen för att alla verksamheter ska fungera. Det är tack vare deras hårda arbete som Västra Götalandsregionen klarat av att hantera Covid-19 och den omställningen till covid-vården som varit nödvändig att göra. Det behövs tid för vila och återhämtning för att våra medarbetare ska orka arbeta kvar efter den tuffa situation som pandemin inneburit. Västra Götalandsregionen behöver arbeta för arbetsvillkor som gör att medarbetare i regionen känner att de vill, kan, orkar och hinner göra ett bra jobb. Redan innan Covid-19 kännetecknades Västra Götalandsregionen av vårdköer och överbeläggningar som till största delen beror på brist på personal inom flera yrkeskategorier.

Regionen har höga ambitioner att vara en attraktiv arbetsgivare. Det blir man genom att erbjuda hållbara arbetsvillkor och en god arbetsmiljö. Det finns flera vårdområden som har eller riskerar att få en kompetensobalans genom rekryteringssvårigheter och pensionsavgångar som råder. Detta måste vi göra något åt.

Det krävs stora insatser för att bli en av Sveriges mest attraktiva offentliga arbetsgivare, inte minst när det gäller en god arbetsmiljö. Det behövs insatser för att personal inte ska gå ner i tjänst eller går i pension i förtid på grund av arbetsrelaterad ohälsa. Alla medarbetares arbetsmiljö och arbetsvillkor ska vara så bra att man vill och orkar arbeta till pensionsålder och samtidigt ha ork kvar!

Diskriminering och kränkande behandling är oacceptabelt i vården oavsett var den än förekommer och måste kraftfullt motarbetas, både genom förebyggande och åtgärdande arbetssätt.

I Västra Götalands verksamheter ska heltidstjänst vara norm. Det är glädjande att de ofrivilliga deltiderna minskar, men vi oroas över den fortsatt stora andelen frivilliga deltider. Några av de deltidanställda använder sin lagstadgade rätt, t ex föräldraledighet och studieledighet, men många väljer tyvärr att gå ner i tid på grund av en tuff arbetsituation. Därför måste arbetsvillkoren förbättras och åtgärder vidtas så att fler medarbetare orkar, kan och vill arbeta heltid. Genom att satsa på Västra Götalandsregionens egen personal kan vi också nå målet med att regionen ska vara oberoende av inhyrd personal inom alla verksamhetsområden.

För sjukvården kan utglesning av tjänstgöring på helger och nätter vara en viktig väg att gå. Tid för återhämtning är avgörande för att förebygga arbetsrelaterad ohälsa till följd av stress. Större möjlighet ska därför ges för sjukhusen att anpassa arbetstiderna i samverkan med de fackliga organisationerna.

Lönen är en avgörande faktor för att nå målet med full bemanning. Många års målmedvetet arbete för att utjämna osakliga löneskillnader har gett resultat. Men dagens löner inom hälso- och sjukvård behöver moderniseras och bli konkurrenskraftiga. Vi behöver därför lyfta lönerna generellt och vill att Västra Götalandsregionen fortsätter att arbeta med den handlingsplan som antagits av regionfullmäktige, efter en socialdemokratisk motion som bifallits. Handlingsplanen ska innehålla tydliga steg för hur lönerna ska kunna höjas till **minst** riksgenomsnittet och följas upp regelbundet. Vi ser positivt på att natt-, kvälls- och helgarbete premieras särskilt i löneöversynen, men hur och till vilka nivåer är alltid upp till förhandlande parter att avgöra, helt enligt den förhandlingsordning som är grundläggande för den svenska modellen. Framförhandlade ersättningar ska regleras i kollektivavtal med respektive fackförbund.

Samverkan med de fackliga organisationerna är viktigt och ska fortsätta utvecklas. Det ska bygga på respekt, förtroende och gemensamma värderingar.

Det finns yrkesgrupper som släpar efter extra mycket i lön. Därför föreslår vi en särskild låglönesatsning. Vi vill också se att karriärutvecklingsmodeller tas fram för alla yrkesgrupper och att dessa tydligt kopplas till löneutvecklingen.

Kompetensutvecklingsinsatser är en annan viktig faktor för att behålla personal. I dag har sjuksköterskor och undersköterskor möjlighet att gå specialistutbildningar på betald arbetstid. Det är viktigt att den kompetens som förvärfvas tas tillvara i verksamheten och att samma förutsättningar gäller för alla yrkeskategorier. Innan utbildning påbörjas ska det finnas en plan för vilka arbetsuppgifter man ska ha efter avslutad utbildning. Vi vill att Västra Götalandsregionen antar SKR:s och kommunals avsiktsförklaring vad gäller

utbildning för vårdbiträden och undersköterskor. Vi vill även att fler yrkesgrupper får den möjligheten. Det gäller inte minst servicepersonal. Här finns möjlighet att via utbildning med vårdinriktning öka möjligheterna till internrekrytering av framtidens vårdpersonal.

Inom hälso- och sjukvården råder brist på specialistkompetenser vilket leder till vårdköer och överbeläggningar. Det är helt nödvändigt att satsningar görs för att minska bristen på specialistkompetenser. Men det behövs många olika insatser och fokus på att använda kompetensen rätt. Alla verksamheter i regionen behöver se över vilka kompetenser som behövs som kan underlätta och frigöra tid för personalen.

Fler kliniska läkemedelsprövningar i vår region kommer patienterna till gagn eftersom det innebär tillgång till behandling i tidigt skede. Därför behöver vi öka antalet forskningssjuksköterskor, vilket också är ett steg i att öka attraktiviteten i yrket.

Med akutläkarspecialister och avancerade specialistsjuksköterskor, nurse practitioners, kan akutsjukvården drivas och utvecklas optimalt med hög medicinsk kvalitet. Vi behöver därför fortsätta och utöka satsningen för att få en effektiv akutmottagning med utbildade akutläkare och nurse practitioners.

För att få fler medarbetare att arbeta inom hälso- och sjukvården behöver satsningar göras för att få igång studenterna genom hela utbildningen. Den verksamhetsförlagda utbildningen och bristen på handledare är en flaskhals där fler insatser behövs. Studenter behöver få en kvalitativ praktik med handledare som har tid för det uppdraget och handledningen behöver bli mer enhetlig i regionens verksamheter. För att klara kompetensförsörjningen av specialistläkare inom identifierade bristspecialiteter krävs ett förstärkt arbete kring ST-blocken och prioritera tillräckligt många utbildningsplatser för allmän och bastjänstgöring.

Utveckling av simulering- och lärmiljöer kan vara en del i det arbetet. Vi vill därför se fler simulering- och lärmiljöer som kan användas som komplement både för studenter och fortbildning.

Under pandemin har uppmaningen varit att de som kan ska arbeta hemifrån. Vår bedömning är att andelen hemarbete även i framtiden kommer att vara hög. Det är viktigt att våra medarbetare känner sig trygga och har en god arbetsmiljö även i hemmet. På vårt initiativ har en olycksfallsförsäkring tecknats för de medarbetare som arbetar hemma men vi behöver gå vidare och se över den fysiska arbetsmiljön men också den psykiska. Risken för ensamhet och att komma ifrån det sociala sammanhanget ökar när fler och fler arbetar hemma, detta måste följas upp och åtgärdas.

Mål:

- Västra Götalandsregionen ska vara en ledande och attraktiv arbetsgivare med konkurrenskraftiga löner och ett hälsofrämjande ledarskap som grund
- Personalpolitiken i Västra Götalandsregionen ska utformas så att den främjar heltidsarbete, minskar personalomsättning och ökar delaktigheten hos alla anställda
- Krav på kollektivavtal ska gälla vid all offentlig upphandling
- Kompetensförsörjning ska vara en given del i all planering och utveckling av verksamheter

Uppdrag:

- Fortsätta arbetet med handlingsplanen för hur Västra Götalandsregionen ska nå minst nationella snitt för löner inom hälso- och sjukvården
- Fortsätta satsningen på höjda grundlöner och jämställda löner
- Gör en särskild låglönesatsning
- Arbeta för en utglesning av tjänstgöring på helger
- Öka arbetet med uppgiftsväxling och rätt använd kompetens
- Vidareutveckla satsningen på akutläkare och ”nurse practitioners” inom akutsjukvården
- Förstärka arbetet kring ST-blocken
- Ge fler yrkesgrupper möjlighet till yrkesintroduktion och kompetensutveckling på betald arbetstid.

- Utöka satsningarna för utlandsutbildad hälso- och sjukvårdspersonal, samt insatser för att anställa människor med funktionsvariationer
- Säkerställa att de medarbetare som arbetar hemma har en god fysisk och psykisk arbetsmiljö

Social hållbarhet

Ett socialt hållbart samhälle är ett jämställt och jämlikt samhälle där människor har ett gott liv med god hälsa. Det är ett rättvist samhälle där alla människors lika värde står i centrum. En förutsättning är att människor känner tillit och förtroende för samhället och varandra. Där vi ges möjlighet att vara delaktiga i samhällsutvecklingen.

Social hållbarhet är också avgörande för ett demokratiskt samhälle som tål påfrestningar och kan anpassas och förändras vid nya krav och förutsättningar. Det har inte minst blivit tydligt under det senaste årets pandemi, då stora delar av regionens verksamhet tvingats ställa om för att rädda liv och minska smittspridning. Till stor del har regionen lyckats hantera denna enorma utmaning, men pandemin har också visat på brister i omhändertagande och socialt stöd som måste uppmärksammas.

Under pandemin har många invånare i vår region utsatts för stress och otrygghet, bland annat genom risken för covidinfection, isolering och ensamhet samt brist på sysselsättning och sammanhang. Pandemin har också visat på digitaliseringens betydelse i vårt samhälle idag som arbetsverktyg, för tillgången på varor och tjänster, för att kunna ta del av kultur, få information och vara delaktig i samhället och för mänskliga kontakter.

Västra Götalandsregionens har länge haft ett starkt fokus på folkhälsa och på mänskliga rättigheter, och dess arbete för social hållbarhet ska fortsätta och fördjupas för att alla invånare ska få sina grundläggande behov tillgodosedda. Regionen ska aktivt arbeta tillsammans med kommunerna och andra samhällsaktörer, för att hitta gemensamma prioriteringar som stärker invånarnas hälsa och därmed den sociala hållbarheten. Den av regionfullmäktige antagna regionala utvecklingsstrategin 2021–2030 markerar tydligt den sociala dimensionen och vikten av ökad kompetens, sysselsättning, ökad inkludering, jämlik hälsa och inkludering.

Detta preciseras i de Mål för social hållbarhet i Västra Götalandsregionen verksamhet som utarbetades under 2020 ska gälla alla verksamheter som finansieras av regionen. Dessa mål ska beaktas i såväl den dagliga verksamheten och i olika beslut.

Folkhälsa

En god folkhälsa för alla är en klassfråga. Många av de som drabbats hårdast av pandemin har gjort det på grund av en sämre hälsa och trångboddhet. Resande med kollektivtrafik har varit en riskfaktor. Många arbetande i vård och omsorg har fått dra ett tungt lass. Barn och ungdomar som inte kunnat gå till skolan som vanligt har sämre förutsättningar när möjligheterna är mindre till studier och stöd i hemmet. De som inte kan arbeta hemifrån har i större utsträckning varit utsatta för risker. Många verksamheter inom kultursektorn har sett sina inkomster sjunka kraftigt samtidigt som den minskade tillgången till kulturupplevelser påverkar många.

Pandemin har drabbat oss alla men i olika grad. Under denna tid har de sociala skillnaderna i folkhälsa framträtt ännu tydligare och till en del fördjupats. Invånarna i en del områden i vår region har betydligt sämre hälsa och har lägre förväntad livslängd jämfört med genomsnittet. Det är viktigare än någonsin att samhällets återstart efter pandemin också innehåller en satsning på att förbättra läget för dem med sämre folkhälsa.

För många äldre har pandemin inneburit stor isolering från samhället. Vi vill stödja deras möjlighet till aktiviteter och återgång till samhället. Liksom regionens hälso- och sjukvård stått på tå under pandemin behöver regionen tillsammans med kommunerna och andra aktörer agera kraftfullt för att återuppbygga det som gått förlorat under pandemin inom folkhälsa och social hållbarhet och stödja de som drabbats på olika sätt.

Olika former av fysiska mötesplatser har varit stängda under pandemin. Det är viktigt att dessa återupprättas när samhället öppnas. Den ideella sektorns verksamhet har påverkats kraftigt och många har

fått ställa in eller ställa om verksamhet. Region och kommuner kan behöva stödja föreningslivet så att det kan återuppta arbetet i föreningar, frivilligcentraler, idrottsverksamheter m m. Det är ett viktigt arbete som organisationerna gör för förbättrade levnadsvanor, kreativitet, delaktighet och tillit i samhället.

Det är viktigt att satsa på förebyggande hälso- och sjukvård för att minska ohälsa. Vi vill satsa på fler insatser för att minska ojämlikheten i hälso- och sjukvården. Med fler förebyggande insatser kan vi upptäcka sjukdomar i ett tidigare skede, vilket kan rädda liv och innebär en samhällsekonomisk vinst. Mer förebyggande verksamhet ska leda till att fler ska ha bättre hälsa. Det här arbetet ska ske brett inom hela hälso- och sjukvården, några exempel är diabetesvården, strokevården, familjecentraler, psykiatri. Utöver det vill vi att folktandvården får ett utökat uppdrag att arbeta hälsofrämjande och förebyggande. Bland annat ska det erbjudas avgiftsfria tandvårdsbesök till äldre med störst behov genom uppsökande verksamhet mellan Folktandvården, primärvården och kommunerna.

Att upptäcka sjukdomar hos de som har störst behov är centralt för att kunna förhindra sämre tandhälsa. Att förbättra munhälsan kan innebära att invånarna undviker sjukdomar på lång sikt. Med förebyggande insatser kan äldre personers livskvalitet och hälsa förbättras. Vi vet också att många inte har råd att gå till tandvården i den utsträckning de borde. Det gäller inte minst äldre med låg pension. Utifrån ett jämlikhetsperspektiv får tandhälsan inte vara en klassfråga. Därför är det viktigt att äldre med störst behov erbjuds avgiftsfria tandvårdsbesök genom uppsökande verksamhet i samverkan mellan Folktandvården, primärvården och kommunerna.

Ohälsosamma matvanor är enligt Livsmedelsverket den näst största orsaken till sjukdom och förtida död, näst efter tobaksbruk. Därför behöver tillgången till dietister i hälsofrämjande syfte förstärkas.

Genom att etablera fler familjecentraler kan vi samordna insatser inom hälsa samt ge socialt stöd för både barn och vuxna. Vi vill dessutom att folktandvården medverkar vid familjecentralerna. Familjecentraler kan samordna insatser inom hälsa samt ge socialt stöd för både barn och vuxna.

Under de senaste decennierna har den psykiska hälsan försämrats avsevärt hos både barn, ungdomar, och äldre. Tidiga insatser är avgörande för att främja barns hälsa, trygghet och utveckling. Vi ser även att det finns ett glapp för våra unga vuxna, upp till 30 år, som har ett mer omfattande vårdbehov än vad som kan erbjudas på ungdomsmottagningarna och vårdcentraler. Vi vill därför sluta detta gap genom att etablera fler mottagningar för unga vuxna i Västra Götalandsregionen. Det är också viktigt att ungdomsmottagningarna har öppettider som gör att de upplevs tillgängliga och enkla att nå.

Ett socioekonomiskt jämlikt samhälle handlar också om arbete och bostad. Klyftorna i samhället har ökat under många år, kanske mer det senaste året än tidigare. Regionens insatser behöver öka för att fler ska få arbete och utbildning. Med bra kommunikationer och en rundare region kan boendesegregationen minskas. Framtidens arbetsmarknad kommer att kräva omställning och nya kunskaper, och regionens roll som arbetsgivare samt inom utbildning och näringslivsutveckling ska användas för att öka kompetens, förbättra matchning och samordna utbildningssatsningar. Ökad digital kunskap och utbyggnad av digitala nät krävs för att inflytande och delaktighet ska bli en möjlighet för alla invånare.

Regionens projekt ”Fullföljda studier” avslutades 2020 och har gett en god grund för hur man tillsammans med kommunerna kan arbeta för att fler elever ska få godkända betyg. Det är ett arbete som måste intensifieras nu efter pandemin där många elever inte klarat sin skolgång. Den samlande rollen som Västra Götalandsregionen är måste nu leva vidare och utvecklas i regionens ordinarie verksamhet, och fortsatt fokus och resultatuppföljning krävs.

Mänskliga rättigheter

De mänskliga rättigheterna är universella och gäller för alla. De slår fast att alla människor, oavsett land, kultur och sammanhang, är födda fria och lika i värde och rättigheter. Västra Götalandsregionen tog fram Sveriges första regionala plan för mänskliga rättigheter och har nu antagit en ny plan för social hållbarhet. I planen lyfts 12 mål för att nå mänskliga rättigheter och FN:s mål Agenda 2030 är en plattform för

planen. Men i Västra Götaland finns individer och grupper vars behov inte möts upp dessa 12 mål. Därför ska regionens arbete kring mänskliga rättigheter alltid utgå från individen. 1 januari 2019 förstärktes Sveriges minoritetslag. Den sätter som krav att alla kommuner och landsting är skyldiga att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Målet med den svenska minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna, stärka deras möjligheter till inflytande och stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Därför vill vi stärka arbetet med nationella minoriteter i Västra Götalandsregionen.

Allt fler unga upplever en könsdysfori och vi vet att unga HBTQI-personers är särskilt utsatt i dagens samhälle när det kommer till psykisk ohälsa, det gäller Sverige såväl som andra länder. Därför är det livsviktigt att skolan och samhället tar ett särskilt ansvar för dessa frågor. Behovet av trygga platser, där man kan träffa andra i liknande situation som en själv och där alla får vara sig själva, är centralt. Vi socialdemokrater vill därför att Västra Götalandsregionen ska ta fram ett HBTQI-politiskt handlingsprogram som ska följas upp av samtliga verksamheter i regionen.

Mål:

1. Öronmärk minst 0,5 % av hälso- och sjukvårdens budget till hälsofrämjande och förebyggande insatser
2. Alla barn ska ha möjlighet till en fullföljd studiegång
3. Alla diskrimineringsgrunder ska ligga som grund för regionens arbete och stöd.
4. Stärka arbetet kring nationella minoriteter

Uppdrag:

- Minst en familjecentral i varje kommun
- Fler mottagningar för unga vuxna med psykisk ohälsa
- Utveckla fler hälsofrämjande insatser för att minska påverkbara riskfaktorer för ohälsa.
- Öka antalet uppsökande insatser inom barn- och ungdomstandvården
- Fortsatt regionalt påverkansarbete om vikten av fullföljda studier med godkända betyg samt sammanställning och spridning av goda exempel, metodik och uppföljningsresultat.
- Nära uppföljning och vid behov ytterligare resurser för att stödja det civila samhällets återgång till normal verksamhet efter pandemin i samverkan med kommunerna
- Ta fram ett HBTQI-politiskt program

Regionutveckling som skapar jobb och hållbar tillväxt

Hållbarhetsperspektivet

Ingen samhällsutveckling och omdaning kan ske utan invånarnas förståelse, delaktighet och inflytande. Den socialdemokratiska regionala utvecklingspolitiken tar därför alltid sin utgångspunkt i människan, och hennes behov och vilja till utveckling. Då växer innovationer, nya företag och näringar med fler arbetstillfällen. Då växer också samhällets resurser som kan säkra vår gemensamma välfärd. I vår region finns det många starka krafter och aktörer som bidrar till en positiv samhällsutveckling. Ett framgångsrikt strategiskt arbete har varit att samla dessa krafter för att med gemensamma medel sträva mot samma mål. Det är ett arbetssätt som ska fortsätta och utvecklas med kraftsamlingar inom fler områden.

Den hållbara utvecklingens sociala, ekologiska och ekonomiska dimensioner är var för sig viktiga, men bildar också en helhet och kan och får inte utesluta varandra. Målet om en långsiktigt hållbar utveckling ska vara utgångspunkten för alla beslut, och Västra Götalandsregionen ska aktivt bidra till arbetet med att nå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Ett socialt hållbart samhälle är ett jämlikt och jämställt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättvisa skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit till och förtroende för varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen. Därför måste inkomstskillnaderna minska och vägen till egenförsörjning breddas.

Det handlar ytterst om att alla som kan arbeta ska arbeta, och ges möjlighet att utvecklas. För att garantera att samtliga regiondelar får förutsättningar för god och hållbar utveckling och tillgång till regional service ska den regionala utvecklingsstrategin utgå från ett helhetsperspektiv och bidra till sammanhållning i hela territoriet. Insatserna behöver lyfta både individer och stärka framväxande nya näringar som skapar framtidens jobb och försörjningsmöjligheter. Detta sker dels genom strukturella insatser som understödjer nya innovationer och företagsamhet, dels genom utbildnings-, omställnings- och kompetensutvecklingsinsatser som rustar individerna för att möta kraven på arbetsmarknaden.

Social hållbarhet är av avgörande betydelse för det demokratiska samhället och är helt nödvändig ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Ett socialt hållbart, jämlikt och jämställt samhälle tål påfrestningar, är anpassningsbart och förändringsbenäget. Ett jämlikt och jämställt samhälle är dessutom avgörande för att alla individers förmåga kan tas tillvara, vilket i sin tur bidrar till en social sammanhållning.

Det finns inget större hot mot mänskligheten än vår oförmåga att stoppa de accelererande miljö- och klimatförändringarna. Samhällets negativa klimatpåverkan måste minska, likaså hoten mot den biologiska mångfalden. Vi har alla ett ansvar att värna vårt jordklot och arbeta för att nå de internationella, nationella och regionala miljömålen. Samverkan lokalt med kommunerna inom ramen för de s k klimatlöftena ger en bra utgångspunkt inför det fortsatta arbetet. Klimatomställningen kräver att vi gemensamt tar ansvar för anpassningar i vårt sätt att producera och konsumera varor och tjänster.

Den ekonomiska hållbarheten innebär att vi genom en hållbar tillväxt kan fortsätta satsa på vår välfärd och att få människor i arbete, utan att det medför negativa konsekvenser på den ekologiska eller sociala hållbarheten. Vi ska hushålla med våra resurser på ett effektivt och ansvarsfullt sätt. Det handlar om att ta vara på möjligheterna med den digitala och tekniska utvecklingen samt stimulera insatser som främjar ett hållbart och cirkulärt samhälle. Vi måste finna och implementera modeller för cirkulär ekonomi, samt underlätta för såväl företag som individer att ställa om.

Jobben – kompetensutveckling, omställning, omskolning

Arbetet är grunden för samhällsgemenskap och den individuella friheten. Ingen arbetsförmåga får gå till spillo för att samhällsorganisationerna inte förmår anpassa insatserna efter de individuella behoven. Oavsett samhälls- och ansvarsnivå ska insatserna ha sitt primära syfte att nyttja all tillgänglig arbetskraft.

Behovet av arbetskraft är, och kommer dessutom att vara, stort under det kommande decenniet. Insatserna måste ske så nära som möjligt för att ge avsedd effekt.

Arbetsmarknaden i Västra Götaland präglas starkt av industriföretag, bland annat inom fordonstillverkningen men även kemi-, process- och livsmedelsindustrin. Turism och besöksnäringar utgör också en viktig del av arbetsmarknaden, likaså de offentliga verksamheterna som erbjuder de nödvändiga välfärdstjänster som behövs för att näringslivet och andra sektorer ska kunna fungera. Sektorn står inför ett stort digitalt skifte där behovet av kompetensomställning/utveckling är stort. Det livslånga lärandet behöver fortsätta att utvecklas inom alla sektorer. Här är arbetet inom de delregionala kompetensråden samt branschråden en viktig resurs för att identifiera adekvata insatser.

En viktig nyckel till ett första jobb för nya svenskar i Sverige är goda kunskaper i svenska språket. Utan denna nyckel utesluts alla andra utvecklingsmöjligheter. Därför är en hög måluppfyllelse och fullföljda studier inom SFI (svenskundervisning för invandrare) en grundförutsättning för en lyckad integration och att bli en del av majoritetssamhället. I likhet med det pågående arbetet med fullföljda studier för barn och unga finns stora värden att hämta genom att regionen tillsammans med kommunerna och kommunförbund arbetar strukturerat för att höja kvaliteten och resultatet i SFI. Validering är ett viktigt verktyg för att ta tillvara allas kompetenser och färdigheter.

Råden har en viktig funktion och behöver samverka mer med varandra. Här ger också den socialdemokratiska regeringens satsning på det nya omställningsstudiestödet helt nya möjligheter att ställa om till ett nytt yrke eller vidareutbilda sig inom sin bransch. När utbildningsutbudet har utvecklats ytterligare kommer fler att kunna skaffa sig de kompetenser som efterfrågas på en arbetsmarknad i förändring, till med koppling till klimatomställningen. Exempelvis kommer elektrifiering och digitalisering i näringslivet att bidra till nya gröna och hållbara jobb.

Dagens snabba teknikutveckling ställer stora krav på kompetensutveckling/omställning för att anställda ska kunna ställa om, såväl inom som mellan arbetsplatser och branscher. Detta för att klara av att hänga med i det pågående skiftet inom näringslivet och den offentliga sektorn. Regionen ska genom de befintliga samverkansstrukturerna och i nära samarbete med arbetsmarknadens parter verka för omställningsinsatser för kollektivanslutna inom industrin. Särskilt bristen på kompetent vård- och omsorgspersonal ska med aktiva utbildningsinsatser motverkas.

Vidare är möjligheterna till validering ett viktigt verktyg i omställningsarbetet. Vi ser genomförandet av vårt förslag – som vann nämndens gehör – om införande av ekonomiskt stöd till arbetsgivare som genomför valideringar som ett viktigt steg i arbetet. Även den socialdemokratiska regeringens förslag om möjligheter för fler att validera sig inom vuxenutbildningen en viktig åtgärd som kan öppna arbetsmarknaden för fler. Det är inte bara en vinst för individen utan också för samhället.

Bättre möjligheter att validera utrikes föddas kunskaper och erfarenheter är också viktigt för att bryta segregationen. Ytterligare en viktig insats för att bryta segregationen är att höja kvaliteten och resultaten inom svenskundervisningen. Här måste fler nå högre nivåer för att kunna bli föremål för ytterligare kompetens- och matchningsinsatser. Regionen ska genom befintliga samverkansstrukturer uppmärksamma frågan och i samarbete med kommunerna driva på ett mer systematiskt kvalitetsarbete.

Det behövs dessutom välfungerande struktur och samverkan mellan yrkesvuxenutbildningen, yrkeshögskolan, Västra Götalands samtliga folkhögskolor och naturbruksskolor för att övergången mellan olika studieformer ska bli så smidigt som möjligt. Regionen har en viktig roll i att skapa likvärdiga villkor för samtliga folkhögskolor. Dessa är allt viktigare resurser framöver om kompetensförsörjningsbehovet ska kunna tillgodoses.

Att ha tillgång likvärdigt stöd och likvärdig service, inte minst arbetsförmedlingen, i varje kommun i regionen måste vara ett grundkrav om legitimiteten för samhället inte ska gå förlorat. Arbetsförmedlingen närvaro är dessutom av avgörande betydelse för att snabbt sätta in insatser som kan korta tiden i arbetslöshet, men samtidigt tillgodose behovet av arbetskraft inom bristyrken. Vår regering har gett arbetsförmedlingen i uppdrag att ge stöd till arbetssökande som behöver fysiska möten, samverka med andra aktörer, främja lokala och regionala projekt i samverkan, upprätthålla kunskap om lokala och regionala arbetsmarknader, och säkerställa ändamålsenliga arbetsgivarkontakter. Regionen ska verka för att Arbetsförmedlingen ökar sin kontinuerliga fysiska närvaro i egen regi, genom servicekontor eller genom samverkan med kommunerna, och ger arbetssökande möjlighet till fysiska möten vid behov. Socialdemokraterna kommer i regionen att bevaka så att regionutvecklingsnämndens beslut om arbete för att öka arbetsförmedlingstjänster i kommunerna efterlevs.

Regionens inflytande över EU:s sociala och utvecklingsfond har stor betydelse för att rusta individer och territoriet för att möta framtidens krav på arbetsmarknaden. Samarbetet med arbetsmarknadens parter är nyckeln till en framgångsrik omställning som ger varje individ förnyade möjligheter till arbete och ekonomiskt oberoende. Den höga långtidsarbetslösheten är därför en utmaning som kräver ytterligare insatser.

Som en av landets största arbetsgivare ska Västra Götalandsregionen vara föregångare i att erbjuda dem som står längre ifrån arbetsmarknaden möjligheter till arbetsmarknadsintroduktion. Olika statliga anställningssubventioner kan skapa ekonomisk möjlighet. Regionen kan här ta ett större ansvar genom att erbjuda fler arbets- eller praktikmöjligheter.

Företag och entreprenörskap

Samtidigt som det råder brist på arbetskraft växer det fram nya och innovativa företag med inriktning mot framtidens tekniker, produkter och tjänster. Stödet till företagande och entreprenörskap inom de nya framväxande och hållbara branscherna måste fortsatt stimuleras. Utvecklingen inom Life Science och avancerade s.k. precisionsmediciner är av central och strategisk betydelse och ska fortsätta stödjas. Företag inom besöks- och servicenäringar, vilka har drabbats hårt av rådande pandemin, är viktiga näringar som ofta ger ett första jobb för ungdomar och nyanlända. Branschen behöver fortsatt stöd, och den nationella strategin för hållbar turism ligger väl i linje med det regionala arbetet. Sambandet mellan turism och besöksnäring behöver få ökad uppmärksamhet.

Skogsnäringen har en avgörande betydelse för omställning till den cirkulära och fossilfria ekonomin och behöver stärkas genom initiativ till en skogsstrategi i Västra Götaland. Pågående arbete med ett fossilfritt skogsbruk är en viktig fråga för näringens eget omställningsarbete.

De sex etablerade Science Parks som finns i regionen är viktiga noder för innovation, entreprenörskap och utveckling av framtidens jobb och branscher. Samarbetet mellan det offentliga, näringslivet och akademien i unika utvecklingsmiljöer är vår nyckel till framgång och nya hållbara jobb. Jämställdhetsperspektivet ska prägla alla stödjande verksamheter som regionen med- eller helfinansierar. Jämställdhetsarbetet får inte stanna vid ambitiösa formuleringar i policy- eller beslutsdokument utan också omsättas praktiskt i verksamheterna. Kvinnors företagande ska särskilt fokuseras genom att stödjande resurser inom science parks och inkubatorer är jämställt fördelade och med djupa insikter om de mekanismer som försvårar kvinnors affärsutvecklingsidéer. Här behöver ytterligare steg tas inom samtliga verksamheter.

Samarbetet mellan det offentliga, arbetsmarknadens parter och den sociala ekonomin behöver utvecklas ytterligare för en hållbar och inkluderande arbetsmarknad. Regionens avsatta medel för sociala investeringar ska användas till värdeskapande insatser som bidrar till social inkludering och inträde på arbetsmarknaden. Ungas och utrikes födda kvinnors tidiga inträde på arbetsmarknaden är av avgörande betydelse för att klara arbetskraftsbehovet.

Västra Götalands geografi och kommuner ser olika ut. Regionens utvecklingsinsatser ska därför beakta de geografiska och strukturella förutsättningarna. Den modell som vi socialdemokrater har drivit om delområdesanalyser är ett viktigt verktyg för att ta helhetsgrepp kring de utmaningar som varje geografi möter.

Blå- och gröna näringar

Blå-, gröna- och livsmedelsnäringar är av strategisk betydelse. Regionen ska i nära samarbete med berörda kommuner och inom ramen för sitt ansvarsområde stödja nyetableringar inom denna sektor. Här kommer många nya produkter, tjänster och framtida livsmedel att utvecklas. Regionen ska understödja samarbetet och kunskapsutbytet inom näringarna som allt oftare utgörs av mindre företag. Vi ser positivt på ökat samarbete med norska partners inom ramen för det s.k. Forum Skagerrak.

Regionens naturbruksskolor är en viktig resurs för de gröna näringarna och ska ges goda utvecklingsförutsättningar. Målsättningen måste vara att skapa fler jobb och högre tillväxt inom branschen. Det är viktigt med en regional och nationell livsmedelsproduktion som är miljövänlig, och dessutom skapar både fler jobb och tryggar samhällets robusthet i händelse av kris. En mer hållbar konsumtion av livsmedel främjar vidare folkhälsan och minskar miljöpåverkan.

Besöksnäring

Besöksnäringen drabbades särskilt hårt av pandemin. I dialog med näringarnas företrädare ska regionen fortsätta sina insatser och stödja företagets hållbarhetsarbete. Kulturverksamheter som stöds av regionen har också en viktig funktion för besöksnäringens utveckling, och skapar positiva synergier och fler arbetstillfällen. Samspelet skapar också stort värde både i staden och på landet. Genom aktivt samarbete mellan aktörerna inom turism och kultur kan turistsäsongerna förlängas, och fler besöksmål profileras.

Nya branscher tar form

Digitaliseringen, den accelererande teknikutvecklingen samt elektrifieringen skapar nya möjligheter men också nya utmaningar. Att hela regionen har tillgång till snabba digitala motorvägar är avgörande för en jämn utveckling i hela Västra Götaland. Fortsatta satsningar på utbyggnad av snabbt bredband och säker elförsörjning behöver därför särskilt fokuseras. Regionen ska vara pådrivande gentemot staten och andra aktörer för utveckling av laddinfrastruktur samt utbyggnad av vätgas och flytande biogasproduktion för tunga transporter och sjöfart. Dessa är viktiga förutsättningar för att få ned utsläppen från trafiken och nå målen för hållbara transporter.

Gränsöverskridande samarbete en viktig utvecklingsresurs

Gränsfrågan är en mycket viktig fråga och förtjänar särskild uppmärksamhet utifrån ett regionalt perspektiv. Det finns många gemensamma nämnare med våra grannregioner i Norge. Det handlar inte bara om turism och företagande utan också en rad andra viktiga och avgörande frågor för en starkare utveckling i gränsregionen, t ex en snabb järnvägsförbindelse mellan Oslo-Göteborg och med avseende på kompetensförsäkring utbildning samt forskning. Gränsfrågor förtjänar därför större politisk uppmärksamhet. Socialdemokraternas förslag om framtagande av en gränsstrategi, vilket nämnden ställde sig bakom, ska leda till konkreta insatser.

Mål:

- Regionens stöd till teknikskiften och omställning på arbetsmarknaden ska ske med jämlikhets- och jämställdhetsfokus

- Det livslånga lärande ska utvecklas inom samtliga sektorer
- Regionen ska i samarbete med kommuner och kommunalförbund understödja höjda språkkunskaper hos vuxna
- Den regionala utvecklingsstrategin ska bidra till utveckling av hållbara jobb och hållbart näringsliv i regionen
- Gränssamarbetet med Norge ska utvecklas
- Goda förutsättningar för blå-, gröna-, livsmedels-, skogs- och besöksnäringar

Uppdrag:

- Det pågående arbetet med Campus Dalsland ska fullföljas och användas som modell för andra delregioner i behov av distansutbildningar
- Genomför återkommande dialog och samverkan med arbetsmarknadens parter, akademi och civilsamhällets aktörer i syfte att fler kommer ut på arbetsmarknaden
- Ge ökat stöd för kvinnors företagande och innovationskraft
- Prioritera 10 mnkr i budgeten 2023–2024 för att skapa förutsättningar för regionala verksamheter att bereda plats för dem med behov av arbetsmarknadsintroduktion eller praktik.

Bildning och utbildning för en hållbar arbetsmarknad

För att Västra Götaland ska kunna ta tillvara allas resurser och förmågor på bästa sätt krävs en insikt och förståelse hos såväl anställda som fack och arbetsgivare om betydelsen av det livslånga lärandet för konkurrenskraft, lönsamhet, tillväxt och möjlighet till personlig utveckling. Arbetet kräver i sin tur samverkan mellan arbetsmarknadens parter och samtliga lärosäten. Därför behövs tillgång till fler utbildningsplatser och fler starka arbetsmarknadsregioner.

Regionala yrkesvux och yrkesutbildningar ska erbjuda ett brett utbud av utbildningar som motsvarar de behov som finns i de olika regiondelarna. Fortsatt fokus på utveckling av regionala yrkesvux ger regionens invånare fler vägar till arbete och självförsörjning.

Fortsatta satsningar på utveckling av naturbruksskolor i regionen skapar förutsättningar för att tillgodose de gröna näringarnas behov av arbetskraft, och stärka forsknings- och innovationsverksamheterna i samarbete med Lantbruksuniversitetet.

Folkbildningen förser inte individer med enbart formell kompetens, utan också ger insikt och träning i demokratiskt tänkande och solidariskt ansvarstagande. I grunden innebär det att skapa jämlika förutsättningar och alternativa utbildnings- och bildningsvägar. Folkbildningen bidrar med möjligheter som de andra reguljära utbildningsaktörer oftast saknar. Att stärka folkbildningen är att stärka det demokratiska samhället. Regionen ska arbeta för jämlika och rättvisa villkor för samtliga folkhögskolor, oavsett huvudman. Folkbildningsverksamheten kommer att få än mer central roll för kompetensförsörjningen och dessutom bidra till arbetet med fullföljda studier.

Västra Götalandsregionen ska även stödja initiativ till delregionala kompetenscentrum för att bland annat fler distansutbildningar inom både yrkeshögskola och högskola/universitet kan erbjudas i samarbete med intresserade kommuner och kommunalförbund. Här ger digitaliseringen vidgade möjligheter som ska nyttjas. Detta är framför allt ett viktigt alternativ för dem som ser pendling mellan hem och studier som ett första hinder. Fler med kort utbildning och med utsatt position på arbetsmarknaden behöver ta steget vidare till fortsatta studier och ta tillvara sin fulla potential.

Mål:

- Ett förstärkt fokus på kompetensutveckling och omskolning genom samverkan internt och externt
- Fortsätta utveckla jämlika och rättvisa villkor för folkhögskolor oavsett huvudman
- Fler möjligheter till distans- eller distribuerad utbildning

Uppdrag:

- Utreda jämlika ersättningsvillkor för regionala och fristående folkhögskolor
- Förutsättningar för fler preparandkurser på folkhögskolor ska utredas
- Skapa mer jämlika villkor för folkhögskolorna genom att stärka folkbildningsanslaget med 10 mnkr från 2023.

Utvecklingen måste komma alla till dels

Att hela Västra Götaland ska ha möjlighet till utveckling är ett självklart mål för Socialdemokraterna i Västra Götaland. Samtidigt som det finns kraft på landsbygden existerar det fortfarande tydliga klyftor mellan stad och land samt inom storstadsregionerna. Därför krävs ett tydligt fokus på att utvecklingspotentialen tas tillvara i hela vår region. Ett regionalpolitiskt kust- och skärgårdsprogram behöver tas fram för att ta ett helhetsgrepp om nuläge och förutsättningar samt utvecklingsbehov. Så lägger vi grunden för framtidstro och därmed för ökad inkludering och trygghet.

Mål

- Regional sammanhållningspolitik med fokus på utvecklingsmöjligheter utifrån lokala förutsättningar och styrkor
- Verka för att öka statens närvaro i varje kommun i Västra Götaland, genom bland annat statliga servicekontor

Uppdrag:

- Ytterligare delregionala behovsanalyser ska göras under 2023
- Utveckling av ett regionalpolitiskt kust- och skärgårdsprogram

Rättvis klimatomställning och klimatanpassning

Ingen lämnas oberörd av klimatförändringarna, eller när sopbergen växer längs Västerhavets kuster eller när djur och naturvärden hotas. Samtidigt ser vi svårigheterna att uppnå högt ställda miljömål. Västra Götaland är inget undantag.

En omställning mot ett hållbart samhälle blir en utmaning för att säkra hälsa, jobben, god miljö och social trygghet i framtiden. En anpassning måste ske för att möta konsekvenserna av klimatförändringarna. Ytterst handlar det om att ge fler människor möjlighet att leva miljövänligt och klimatneutralt. För att minska Västra Götalands klimatavtryck ska insatser göras för att stimulera till en hållbar konsumtion och övergång till en cirkulär ekonomi.

Målet om ett fossiloberoende Västra Götaland 2030 ska fortsatt vara vägledande i det interna och externa arbetet. Det innebär en utsläppsminskning med 80 procent jämfört med 1990. Koldioxidbudgetens ambitiösa mål för årliga utsläppsminskningar på 19% fram till 2030 får inte bara stanna vid ord utan följas av konkreta och systematiska åtgärder i den egna organisationen, och i påverkans- och samordningsarbetet gentemot andra aktörer i länet. Att också steg för steg arbeta i riktning mot de internationella målen ska därför fortsätta fokuseras under året. Arbetet i regionens Klimatråd måste intensifieras och leda till konkreta åtgärder.

Uppdragen i budgeten bygger på en stark tilltro till samverkan för att uppnå resultat i klimat- och miljöarbetet. Västra Götalandsregionen har i denna samverkan en nyckelroll i kontakterna med såväl kommunerna som akademien och forskarvärlden samt intresseorganisationer och näringslivet. Samverkan med statliga myndigheter tilldrar sig ett särskilt stort intresse av att förstärka klimatomställningen i länet.

Arbetet för klimatomställning, klimatanpassning och en god miljö måste också ske på ett sätt som människor upplever som rättvist. En rättvis klimapolitik handlar om att den som förorenar också ska vara ansvarig för återställandet. En rättvis omställning förutsätter också aktiv medverkan av och förankring hos arbetsmarknadens parter. Det handlar också om att beakta de skiftande geografiska förutsättningarna i klimatarbetet. Åtgärder och insatser måste därför kunna anpassas och motiveras ur ett helhetsperspektiv.

Omställning pågår

Klimatförändringarna ställer stora krav på att samhällena genomgår en klimatsomställning för att minimera den globala uppvärmningen. Åtgärder för klimatanpassning är nödvändiga för att både stå bättre rustade för redan inträffade klimatförändringar, och för att förebygga framtida följdverkningar av ett förändrat klimat. Regionen ska därför integrera arbetet med klimatanpassning i samband med all investeringsplanering. Arbetet med fortsatt energieffektivisering ska fokuseras.

Inom industrin pågår en omfattande omställning. De statliga insatserna inom ramen för bl.a. Klimatklivet utgör viktiga pusselbitar i omställningen i Västra Götaland. Där det finns möjlighet ska regionen nyttja denna finansiering för att bidra till utbyggnad av en robust infrastruktur för elektrifiering av industri- och transportsektorn.

Ett kunskapslyft behövs både i inom industrin, och även i konsumentledet, för att bana väg för det gröna skiftet. Kompetensomställningsinsatserna ska möjliggöra övergången till en hållbar och cirkulär ekonomi och därmed maximera klimatnyttorna. Ökad resurseffektivitet samt minskad energiåtgång innebär ökad konkurrenskraft och stor miljönytta.

Arbetet med länets kommuner inom ramen för klimatlöftet ska vara högt prioriterat. Det är även viktigt att tillsammans med kommunerna följa upp dessa klimatlöften, samt arbeta för att företag som antagit

klimatstrategin på samma sätt gör konkreta åtaganden. Fler företag ska uppmuntras att anta egna klimatlöften. Takten i arbetet med Klimat 2030 Västra Götaland ställer om behöver därför öka ytterligare.

Västra götalsregionen ska stödja utveckling av nya gröna och klimatsmarta teknologier och innovationer. Detta kan bland annat ske genom att skapa möjligheter till test och demonstration som banar väg för utveckling av nya produkter och tjänster.

Regionens Science Parks utgör viktiga nav för dynamisk utveckling runt om i regionen och bör ha stärkt fokus på klimat- och miljöfrågor. Insatserna ska bidra till näringslivets konkurrenskraft och omställning till cirkulära affärsmodeller samt bildande av starka kluster.

Forskning och utveckling av förnybar energi, energieffektivisering och klimatneutrala transporter oavsett om det avser flyg, sjöfart eller vägtransporter får ökad betydelse. Etablering av ett centrum för utveckling av fossilfria drivmedel stärker denna utveckling ytterligare. Här är utveckling av biobaserade flygbränslen ett viktigt utvecklingsområde, inom vilket vi vill se att regionen tar initiativ för att stärka omställningen inom flyget. Fortsatta satsningar på fossilfria och förnyelsebara energislag såsom el, vätgas, biogas (även flytande) och biobränslen, solkraft och vindkraft behövs för att ställa om samhället i en hållbar inriktning.

Stärk miljömålen

Regionen ska vara en pådrivande och samordnande aktör i arbetet med de nationella och regionala miljömålen, även om vi inte har full rådighet över samtliga mål. För att inom den kritiska tidsramen nå uppsatta miljö- och klimatmål, både i den egna verksamheten och även i länet, måste takten i arbetet öka ytterligare. Målet om en långsiktigt hållbar utveckling ska vara utgångspunkten för alla beslut.

Inom Västra Götalandsregionen finns framstående kompetens inom biologisk mångfald. Genom samarbeten och forskning bedrivs ett omfattande och framgångsrikt arbete framför allt inom Göteborgs 31 Botaniska trädgård, Naturbruksförvaltningen och Förvaltningen för kulturutveckling. Regionen ska genom sina stödjande insatser bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden. Samarbetet med Göteborgs centrum för globala biodiversitetsstudie är också en viktig möjlighet. Att fortsätta sprida kunskap om vikten av den biologiska mångfalden hos till barn, unga och allmänheten är viktiga insatser. Botaniska trädgården är också en viktig resurs i arbetet med att erbjuda möjlighet till rehabilitering och därmed bidra till människors välbefinnande. Trädgårdens unika verksamhet ska tas väl tillvara, och ges fortsatt goda utvecklingsmöjligheter. De planerade investeringarna i bland annat ett nytt växthus och satsningar på förbättrad arbetsmiljö och tillgänglighet är fortsatt viktiga utvecklingsområden.

Västra Götaland har långa kustlinjer med fantastiska utvecklingsmöjligheter. Att utveckla dessa till Europas ledande maritima områden med sikte på innovation och miljöanpassad och hållbar utveckling ska fortsätta. Maritima operationer och teknologier, marina livsmedel, maritim turism, marin energi, marin bioteknik ska även i fortsättningen utgöra utgångspunkter för det fortsatta arbetet. Västra Götalandsregionen ska fortsatt bidra till att hitta lösningar på det alltmer växande problemet med nedskräpning och plast i havet. Här behövs även strukturerat samarbete med våra grannländer, särskilt Norge. Vi ser därför positiv på utvecklingen av ett politiskt forum för Skagerrak och det pågående arbetet inom Nordsjökommissionen.

Utveckling av hållbara städer, och även större fokusering kring målområdena Begränsad miljöpåverkan, Giftfri miljö, Hav i balans och Levande kust och skärgård behövs för att flytta fram positionerna.

Föregångare i egen verksamhet

Regionen ska gå före på miljöområdet. Vi ska ta ett stort ansvar för miljöproblemen och bidra till att utveckla framtidens klimatlösningar. Regionen ska aktivt driva miljöfrågorna i den egna verksamheten.

Miljömål 2030 anger riktlinjerna för hur verksamheterna ska uppnå höga klimat- och miljökrav. Det innebär att verksamheterna ska bedrivas resurseffektivt med fokus på sin miljöpåverkan.

Fokus på fossilfria transporter, användning av ekologiska livsmedel i måltidsverksamheter, energieffektivisering och sol i egna fastigheter är exempel på fortsatt viktiga insatsområden. Inköp och upphandlingar ska vidare kännetecknas av tydliga klimat- och miljökrav. Klimatväxlingsprogrammet ska stödja hållbara tjänsteresor och bidra till omställning av flyget till förnybara bränslen. Medfinansiering av större åtgärder samt investeringar inom de egna verksamheterna till följd av klimat- och miljöarbetet behöver klargöras i syfte att undanröja hindren för genomförande.

Regionen har under många år framgångsrikt arbetat strategiskt med omställningsarbetet inom den egna verksamheten. Västra Götalandsregionen ska fortsätta ta sitt ansvar och aktivt verka för att minska sin negativa miljöpåverkan. Den politiska styrningen från regionfullmäktige ned till respektive politiska nämnd behöver tydliggöras, och en samordnad uppföljning av arbetet ske i samband med årsredovisningen. De nationella och regionala miljömålen ska vara vägledande för insatser inom olika områden.

Mål:

- Västra Götalandsregionen ska vara föregångare i omställningen till ett hållbart samhälle
- Konsumtionen av fossilfria energislag ska fortsätta öka i syfte att nå klimatmålen senast 2045
- Arbetet med *Klimat 2030 Västra Götaland ställer om* och klimatloftet ska fokuseras
- Koldioxidbudgetens mål för utsläppsminskningar ska vara vägledande för regionens interna och externa arbete

Uppdrag:

- Utredda hur regionen kan bidra till att bevara den biologiska mångfalden inom ramen för samarbetet mellan Botaniska Trädgården och Göteborgs universitet.
- Etablera Politiskt forum för Skagerrak och stärk arbetet vid Nordsjökommissionen för ett renare hav i balans.
- Utredda hur klimatanpassningsarbetet kan integreras i samband med allt planeringsarbete
- Kartlägg fortsatt behov av energieffektivisering samt ökade investeringar i solceller i samband med fastighetsinvesteringar
- Etablera ett centrum för utveckling av fossilfria drivmedel för att påskynda omställningen av transportsektorn

Infrastruktur

En väl utbyggd infrastruktur är en grundförutsättning för en gynnsam utveckling i hela Västra Götaland. Här är fortsatta satsningar på både nationella och regionala järnvägar, vägar och alla andra hållbara transporter nödvändiga. Kollektivtrafiken utgör ett viktigt fundament för utveckling av hållbara resanden och för att ta steg mot de nationella och internationella klimatmålen. Resenärer ska också kunna lita på att tågen går och ankommer i tid. Ytterligare statliga satsningar på underhåll och investeringar av infrastruktur kommer också att behövas, vilka främjar en rundare region med förbättrade kommunikationsmöjligheter och samkopplade arbetsmarknadsregioner.

Infrastrukturen i Västra Götaland är i ständigt behov av upprustning och reinvesteringar för att klara framtidens krav och behov. Såväl sjöfart, järnväg, vägar som infrastruktur för cykel, men även fortsatt utbyggnad av kollektivtrafiken. Detta är nödvändigt för att få till stånd ett robust system med minimal sårbarhet, och alternativa resandemöjligheter men även för att minska flaskhalsar och trafikstörningar. Regionen ska vara drivande för att fler infrastruktursatsningar tas med i den nationella infrastrukturplaneringen. Att binda samman Västra Götaland med övriga Europa genom snabba och robusta förbindelser är avgörande för den fortsatta utvecklingen i länet. Snabba korridorer för transporter av både människor och gods är också en förutsättning för hållbar utveckling och tillväxt. Regionen ska aktivt påkalla staten intresse för länets behov av fortsatta satsningar. Regionen ska även prioritera infrastruktur där störst samhällsnytta skapas.

Infrastruktur- och kollektivtrafikplanering förutsätter i många fall också en bättre samordning av den fysiska planeringen i nära samarbete med kommunerna. Samrådet med kommunerna resulterade i att regionen i nuläget inte bör ansöka om att bli ett formellt regionplaneorgan. Det fortsatta arbetet behöver därför fokusera på de samarbetsområden som regionen och kommunerna finner som angelägna.

En viktig del av den framtida infrastrukturens utveckling och utbyggnad av laddinfrastruktur i takt med den accelererande elektrifieringen inom fordonssektorn.

Överföringskapaciteten i ledningsnäten samt stabiliteten och tillgången till hållbara och konkurrenskraftiga elpriser behöver säkerställas för att det snabba tekniksiftet i näringslivet och i samhället inte ska möta oväntade hinder.

Stödja teknisk utveckling

Den tekniska utvecklingen går snabbt, så väl inom områden som elektrifiering, autonoma fordon men också i fråga om digitalisering och AI. Här är utveckling av mobilitetstjänster en viktig möjlighet. Västra Götalandsregionen ska vara en självklar aktör som stödjer och följer denna utveckling, och agera som pilot för nya idéer och utvecklingsprojekt inom denna tekniska utveckling.

Västssverige ska ta en tätposition som ett viktigt nav för utveckling och produktion av förnyelsebara drivmedel, såsom biogas och vätgas.

Gods- och persontransporter har stora och förbättrade potential när nya tekniska och digitala lösningar tas fram och utvecklas. Här kan särskilt utveckling av digitala mobilitetstjänster och trafikplattformar vara ytterligare steg mot hållbara transporter. Effektiva och samordnade lösningar inom godstrafiken kan dessutom bidra till den pågående klimatomställningen, och till klimatsmarta trafiklösningar. Både inom person- och godstransporter är tillgång till laddinfrastruktur för lätta och tunga fordon en nödvändighet.

Investeringar för framtiden

Rätt investeringar bygger Västra Götaland starkt och hållbart för framtiden. Lika viktigt det är att ha hållbara och effektiva kommunikationer inom regionen, lika viktigt är det att förbättra infrastrukturen med kringliggande regioner och länder. Här ska det pågående arbetet inom regionen och med andra regionerna och nätverk fortsätta för att påkalla statens intresse för våra gränsöverskridande transporter.

Västra Götalandsregionen behöver följa de aviserade investeringarna i höghastighetsbanan mellan Göteborg och Borås. Satsningen är av central betydelse för våra två största kommuner, och för utvecklingen i hela Västra Götaland. Regionen ska också fortsätta vara pådrivande för att investeringar i Västra Stambanan säkerställs i den nationella infrastrukturplaneringen. Investeringen innebär bättre trafikflöden och har stor betydelse för både person och godstransporter i hela landet. Planerade investeringar i nya slussar i Trollhättan är av stor betydelse för utveckling av sjöfartstransporter. Den transnationella järnvägsförbindelsen Oslo-Göteborg-Malmö-Köpenhamn-Hamburg skapar helt nya möjligheter när Fehmarn Belt förbindelsen öppnas 2028. Att bygga ihop Norden med resten av Europa ökar regionens attraktivitet och konkurrenskraft. Här finns också en ansenlig möjlighet till EU-finansiering som inte får god förlorad.

De regionala järnvägarna måste få bättre standard och turtäthet för att bidra till regionförstoring. Här behöver Södra Bohusbanan och Kinnekullebanan särskilt fokuseras. Färdigställande av E20 ska säkerställas inom ramen för överenskommelsen med Trafikverket, likaså de pågående projekten inom Västlänken.

En bra grund för infrastrukturen i Västra Götaland där sjöfart, väg, järnväg, flyg och telekommunikation/bredband kompletterar varandra bidrar till bättre boende- och arbetsmöjligheter i hela Västra Götaland. Det är också viktigt att optimera användning av den infrastruktur vi har idag och ta vara på utvecklingspotentialen. Våra regionala flygplatser är viktiga för långdistansresor och för näringslivets utveckling, och ska kunna användas som testarenor vid utvecklandet av förnybara drivmedel till flyget.

I den regionala transportinfrastrukturplanen pekas viktiga prioriteringar ut som ska främja och stödja en fortsatt hållbar regional utveckling. Det syftar till att såväl vardagsresor som arbets- och studiependling, samt godstransporter ska fungera och utvecklas vilket är viktigt för att nå hög sysselsättning och en ökad andel kvalificerad tjänste-, och industriproduktion. Det är också viktigt att nå målen i trafikförsörjningsprogrammet, vilket i sin tur förutsätter fortsatta statliga investeringar. Regional medfinansiering får ske med stor restriktivitet och om det tillför särskilt mervärde för regionens invånare.

Mål:

- Den regionala transportinfrastrukturplanen ska genomföras inom fastställda tidplaner
- Investeringar av nationellt intresse ska bekostas av staten

Uppdrag:

- Västra Götalandsregionen ska ta fram en tydlig prioritering för regionala järnvägssatsningar som både tillgodoser stadens och landsbygdens behov

Att resa kollektivt – tryggt och pålitligt

Trygg, inkluderande och klimatneutral nystart för kollektivtrafiken

Kollektivtrafiken behöver en nystart efter att Folkhälsomyndigheten släppt på restriktionerna. Det kraftigt minskat resande har genererat stora ekonomiska underskott för den samlande kollektivtrafiken i Västra Götaland. Utmaningen är att få tillbaka alla de resenärer som valt annat resande. Vi vill att resenärerna ska återfå förtroende om att en resa med kollektivtrafiken är trygg, inkluderande och klimatneutral. Nystarten kommer också handla om att få fler invånare att välja andra alternativ, som ex cykel, i stället för bil. Det bredare synsättet på hållbart resande hade påbörjats innan pandemin, det ska vi förvalta för att få fler att fortsättningsvis välja kollektivtrafiken.

Västra Götaland är en växande och omtyckt region, både att bo, studera och arbeta i. För att livet i Västra Götaland ska fungera krävs en robust och effektiv infrastruktur och kollektivtrafik. Regionens satsningar ska leda till att fler kan välja kollektivtrafiken som första alternativ.

För oss är en jämlik kollektivtrafik viktig. Många kollektivtrafikresenärer har inte råd att köpa en periodbiljett, fast de har behov av det. I stället köper de enkelbiljetter hela månaden. Denna ojämlikhet i kollektivtrafiken vill vi motverka. Därför föreslår vi att det genomförs en utredning om möjligheten att införa ett månatligt pristak för resenärerna, där maxbeloppet är detsamma som periodkort. Vi är väl medvetna om svårigheten i att utreda ett månatligt pristak då vi har tre zoner som också kan kombineras beroende på hur biljettbärarna reser. När utredningen om pristak är klar kan den prövas mot andra erbjudanden som Västtrafik har, som flexbiljetten.

Även under kommande år behöver kollektivtrafiken förstärkas för att få tillbaka resenärerna som försvann under pandemin. Vi föreslår därför frysta biljettpreiser för 2023. Det betyder inte att vi från 2024 kommer föreslå en dubbel prishöjning för att kompensera frysta biljettpreiser.

En viktig del i en återstart av kollektivtrafiken är att kraftigt öka andelen som betalar för sin resa. Det kan uppnås genom ett fortsatt arbete för att förenkla biljettköp och göra det lätt att göra rätt. Viktigt är också att ytterligare kraftigt utöka antalet biljettkontroller som genomförs. Kontroller ska utföras i hela trafiksystemet och genomföras i god dialog med och bra bemötande till resenärerna.

Rysslands invasion av Ukraina satte Sveriges och regionernas civilförsvar i helt nytt perspektiv. Kollektivtrafiken är en viktig del av civilförsvaret, som ska fungera även i händelse av eventuell allvarlig samhällsstörning.

Ökad trygghet för resenärer och personal

I kollektivtrafiken är snabba och flexibla byten en del av resan. Men vissa knutpunkter och hållplatser känns för många otrygga. Därför måste trygghetsaspekten finnas med i trafikplaneringen. Vi har också sett en oroande utveckling med hot, våld och annan brottslighet som både drabbar resenärer och personal.

Socialdemokraterna i Västra Götaland vill som ett led i en nystart av kollektivtrafiken göra en kraftsamling för ökad trygghet. För att nå en hållbar trygghet vill vi göra trygghetssatsningar inom kollektivtrafiken för att minska våld och hot mot både personal och resenärer, med fokus på utsatta knutpunkter och hållplatser. Där kan vi förebygga problematik med hot och våld genom insatser tillsammans med trygghetsvårdar, säkerhetsvakter och ökad samverkan med polisen.

Därför ser vi positivt på försök med byabussar, mobilitetsprojekt samt även anropstyrd trafik, som Närtrafik. För att behålla och locka till oss fler resenärer vill vi vara varsamma med indragningar av linjer

I dialog med kommunalförbunden och kommunerna vill vi utreda möjligheten med flexibel skolstart för framför allt gymnasieelever. Om kollektivtrafiken kan få ner antalet fordon under peaktiderna som ligger vid skolornas start och avslut gör vi resenärerna en god tjänst och dämpar kollektivtrafikens kostnader.

Sommarlovskort och seniorkort

Vi vill att fler väljer tåg, spårvagn, buss, eller cykel. För att det ska vara möjligt måste kollektivtrafiken vara ett rimligt alternativ, inte minst ekonomiskt. Seniorer och unga är ofta grupper som erbjuds kommunalt subventionerade resandekort. Att dessa erbjudanden är fortsatt attraktiva rent kostnadsmässigt och enkla för kommunerna är en viktig åtgärd. Därför vill vi att regionens kommuner ska erbjudas att göra tillköp i en, två eller i alla tre zonerna, A, B och C, för exempelvis sommarlovskort/seniorkort.

Mål:

- Trafikförsörjningsprogrammet är grunden vid nystarten av kollektivtrafiken
- Kollektivtrafiken ska vara prisvänlig, tillgänglig, trygg och upplevas rättvis
- Kollektivtrafiken ska fortsätta sträva efter jämlikhet

Uppdrag:

- Införa regional seniorbiljett.
- Närtrafik ska finnas 7 dagar i veckan i alla länets kommuner.
- Tillsammans med kommunerna och civilsamhället arbeta för tryggare pendlingsnav och stationer.
- Tillsammans med kommunalförbunden utreda flexibel skolstart för gymnasieeleverna.
- Utreda möjligheterna att införa pristak per månad för resenärer som inte köper periodbiljett
- Fler busslinjer till industritäta områden dit många dagligdags pendlar och möjliggör för skiftesarbetare att välja kollektivtrafik.

Stöd- och serviceverksamheter

Regionservice

Servicesnämndens uppdrag är att med hög kvalitet och god effektivitet stödja regionens verksamheter. En effektiv intern serviceverksamhet har stor betydelse för Västra Götalandsregionens förmåga att klara uppdragen inom hälso- och sjukvård och regionutveckling.

Hälso- och sjukvården står inför stora förändringar vilket innebär att regionens kringresurser också måste vara beredda på förändring. Genom ökad samverkan med serviceverksamheter i andra offentliga verksamheter kan Regionservice skapa bättre förutsättningar att möta framtidens utmaningar och att frigöra medel till kärnverksamheten.

Regionservice kan service och är en stor leverantör för all form av stöd inom regionens verksamheter så som städ, vaktmästeri, måltidsverksamhet och materialförsörjning. Men i regionens stora omfattning inom olika verksamheter så finns ingen enhetlig hantering av alla dessa tjänster. Ett stort arbete framöver är att samordna utbudet för att på så vis dra nytta av regionens storlek. Därför måste arbetet med att implementera logistik och materialförsörjning samt uppgiftsväxling finansieras och genomföra regionens verksamheter.

Medarbetarna inom samtliga stöd- och serviceverksamheter ska ges möjligheter till kompetensutveckling och fortbildning. Därför krävs särskilda satsningar för kompetensutveckling på samma sätt som idag finns för undersköterskor.

Mål:

- Genom ett samlat ansvar för samordning, produktion och leverans av serviceverksamhet inom Västra Götalandsregionen ska förutsättningar skapas för att frigöra resurser till kärnverksamheten
- Regionservice ska ta initiativ till ökad samverkan med andra offentliga parter.

Västfastigheter

Fastighetsnämnden har som huvuduppgift att se till att Västra Götalandsregionens verksamheter kan bedrivas i ändamålsenliga lokaler, anpassade till verksamheternas behov och deras krav på säkerhet och funktion. De lokaler som regionen bedriver verksamhet i ska uppfylla kraven på god tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Fastighetsnämnden ska bedriva effektiv fastighetsförvaltning för att begränsa hyreskostnaderna.

Arbetet med energieffektivisering och minskad energiförbrukning ska fortsätta. Vid planering och genomförande av ny-, om- och tillbyggnation ska klimatförändringarnas effekter på verksamheter aktivt beaktas och tas med i beslutsunderlagen. Fastighetsnämnden ska genom sin verksamhet främja så kallade "vita jobb" genom hela entreprenörskedjan.

Mål:

- Att med kunskap om invånarnas behov aktivt stödja regionens verksamheter med ändamålsenliga lokaler, god miljö och service samt förvalta och utveckla regionens fastigheter
- Att vid projektering och genomförande av fastighetsinvesteringar särskilt beakta klimatförändringarnas konsekvenser för verksamhet, personal och patienter/brukare

Vi värnar den fria kulturen

En kultur som inte är fri kan förleda en hel nation. Alltid tidigare har vi så tydligt sett hur kontrollerad media lurar och bedrar människor som sker i öst. Arbetet för källkritik och mot faktaresistens är grundläggande för den fria åsiktsbildningen och därmed för demokratin. Läget i världen blir allt hårdare och trots att både demokratin och kulturen är våra viktigaste livlinor, så är det dessa livlinor som hotas just nu. Konsten både demokratins främsta vapen och det som demokratin själv är satt att försvara!

Kultur är viktigt, och dess betydelse är större än all mätbar nytta. I grunden handlar det om att kunna växa som människor. Därför måste kulturen tillåtas verka fritt utan risk för politisk styrning av det konstnärliga innehållet. Att garantera den konstnärliga friheten är politikens viktigaste uppgift. Kulturpolitikens uppgift att ge förutsättningar till en levande kultur med övergripande mål som kulturell jämlikhet och jämställdhet, ökad tillgänglighet och allas rätt och möjlighet att delta i och ta del av kultur. Men när det gäller konstens och kulturens innehåll ska politiken hålla sig på armslängds avstånd.

En socialdemokratisk kulturpolitik har yttrandefriheten som utgångspunkt. I länder där friheten inskränks är det första angreppet nästan undantagslöst riktat mot kulturens frihet, mot konstnärlig verksamhet och journalistik. Vår demokrati måste återerövas varje dag. Vi kan inte ta den för given. Demokratin står i dag inför tre utmaningar: ett demokratiskt utanförskap, ett hotat demokratiskt samtal och antidemokratiska aktörer som utmanar samhället. Vi ska därför värna den fria kulturen och stödja vår verksamhet på en demokratisk värdegrund.

En nystart för kulturen

Hela kulturlivets mångfald av verksamheter och aktörer har drabbats hårt av pandemin och konsekvenserna riskerar att kvarstå under en lång tid framöver. Många kulturutövare har haft det väldigt tufft under pandemin både stora kulturinstitutioner till små frilansande kulturarbetare. De professionella kulturskaparna är oundgängliga för en levande kultur, och deras villkor och trygghet måste förbättras. De generella trygghetssystemen behöver utvecklas för att fungera bättre för yrkesverksamma kulturskapare. Därför är det viktigt att vi ger stöd till kulturlivet för att kunna starta upp igen. För att klara det måste samarbetet med näringsliv, civilsamhället och Västra Götalandsregionen stärkas. Ett ökat samarbete är nödvändigt för att utveckla kulturen och öka tillgängligheten till kulturella aktiviteter. Tillsammans kan vi sätta krav på att jämlikhet och jämställdhet genomsyrar alla kulturverksamheter.

En stor del av det kulturella arbetet i Västra Götalandsregionen genomförs av många frilansande kulturutövare. De befolkar våra scener, fyller dem med innehåll och möjliggör för fler att delta. I pandemins spår har vi sett att de är väldigt sårbara och vi måste utveckla ett stöd för deras möjlighet till försörjning hotas.

Våra institutioner är en viktig del av det upparbetade kulturliv vi erbjuder i Västra Götalandsregionen. För att nå publiken under pandemin ställdes verksamheter om till digitala visningar. Nu måste vi se till att locka tillbaka publiken till salongerna och ge verksamheterna ekonomiskt andrum för att kunna vidareutveckla sig genom både fysiska och digitala verktyg.

En tillgänglig kultur

Alla har rätt till en bildningsresa och kulturvanor skapas i barndomen. Tillgången till musik, teater, bildkonst och konstnärlig gestaltning kräver ett systematiskt och strategiskt arbete. Alla barn och unga i Västra Götaland ska få möjlighet att delta i kulturskolans verksamheter. Den ska därför ges förutsättningar att utvecklas långsiktigt och göras tillgänglig på jämlika villkor i hela regionen. Barn och ungas rätt att ta del av konst och kultur, och att uttrycka sig i konstnärlig form är för oss viktigt och högt prioriterat. Därför vill vi fortsätta arbeta för att öka barn och ungas möjligheter att kunna ta del av en konst och kultur i världsklass

Bildningsresan börjar med språket och litteraturen är en central ingång till språket. Att ta del av böcker, läsande och få möjlighet att utveckla sitt eget skrivande är en fråga om jämlikhet.

Socialdemokraternas kultursyn utgår från alla människors lika värde. Den svenska modellen bygger på att du, oavsett din bakgrund, ska kunna förverkliga dina drömmar och nå din fulla potential. Alla måste kunna ta del av och själv få möjlighet att skapa kultur för att leva ett gott och meningsfullt liv. Därför måste kulturen vara tillgänglig för alla. Det handlar om allas rätt till respekt, om rätten att få delta och höra till, om allas rätt till orden, till bildning och skapande. Västra Götalandsregionen ska, med utgångspunkt i mänskliga rättigheter, arbeta för ett kulturliv som präglas av jämlikhet, jämställdhet och interkulturell dialog.

Idag finns det stora skillnader i Västra Götaland i fråga om invånarnas deltagande i kultur-, idrotts-, och föreningsverksamhet. Socialdemokraterna vill att Västra Götalandsregionen ska bidra till att utjämna skillnader genom att ta ett större ansvar för kulturen och de kreativa näringarnas roll.

Folkbildning är en angelägenhet

Civilsamhället är en skola i demokrati och jämlikhet, och en motor för tillit och gemenskap. Genom att stärka studieförbundens och folkhögskolornas uppdrag kan vi enklare nå det målet. Civilsamhället är en viktig grundbult i det demokratiska samhället, och måste ges goda förutsättningar för sin verksamhet. Människor ska vara delaktiga och ta gemensamt ansvar för samhällets utveckling – inte som kunder eller konsumenter, utan som samhällsmedborgare. Därför är föreningslivet, folkbildningen och folkrörelserna, trossamfunden, det professionella och ideella kulturlivet, biblioteken och kulturinstitutionerna alla så viktiga.

Idrotten är av särskild betydelse genom sin förmåga att kunna organisera såväl barn- som ungdomsverksamhet som motionsträning och elitidrott.

En levande kulturregion

Västra Götalandsregionen är och ska vara en levande och drivande kulturregion. Kultur är en betydelsefull faktor för tillväxt och utveckling i regionen. Ett rikt kulturliv och en levande kulturmiljö medverkar till ett områdes attraktivitet, ger ökad turism och arbetstillfällen. Dessutom är kulturupplevelser viktiga för individens välfärd och välbefinnande. Vi vill skapa förutsättningar för att vidareutveckla vår levande kulturregion.

Runt om i världen lever konstnärer, journalister och övriga opinionspåverkare farligt för att de utövar sin konst och rätt att yttra sin åsikt. Västra Götalandsregionen ska verka för att ta emot en fristadskonstnär i egen regi och verka för fler kommuner kan ta steget att ta emot en fristadskonstnär.

Västsvrige har länge varit oerhört framgångsrik inom filmproduktion. För att klara av att bibehålla den starka ställning som vi haft och där Film i Väst är en stark motor måste vi klara av kompetensförsörjning inom alla yrkesområden inom filmproduktion. Via produktionsincitament som innebär produktionsrabatt på film- och tv-inspelningar i Sverige kan regionen genom marknadsföring lättare få fler filmproduktioner till Västsvrige.

Genom institutionerna Film i Väst, Göteborgssymfonikerna, Regionteater väst och Göteborgsoperan har Västsvrige fått nationell uppmärksamhet och internationell lyskraft. Dessa har haft stora utmaningar att ta sig igenom årets coronapandemi. Institutionerna har en viktig roll i att göra sin verksamhet synlig och tillgänglig i hela Västra Götaland. Genom tydliga mål och uppdrag till bolagen stärker vi våra institutioners arbete.

I Västra Götaland finns flera museer, varav ett antal av stort nationellt intresse. Vi vill se dessa som noder inom sitt område med nationellt uppdrag. Genom att bygga vidare på det kulturella arvet av design kan Västsvrige stärka framtidens design.

Mål:

- Barn- och ungdomskulturen ska utvecklas
- Skapa förutsättningar för att stärka den fria kulturen
- Arbeta upp ett stöd för frilansande kulturarbetare

Uppdrag:

- Utveckla regionens kulturinstitutioner till att nå fler människor
- Stötta fler att bli Fristadskommuner
- Säkra kompetensförsörjning inom filmindustrin

Ledning och styrning

Att leda och styra en komplex organisation förutsätter att ledningen och medarbetarna vet vad uppgiften är och åt vilket håll de ska sträva. Styrssystem i enlighet med New Public Management (NPM) teorier som idag präglar regionen har resulterat i att den administrativa sidan fortsätter att växa utan stopp, med nya uppdrag som fylls med nya tjänster som kräver ny uppföljning. Vi ser i dagsläget en övergång från "New public management" till "Tillitsstyrning" på många områden i samhället och vi ser att det även är vägen framåt för styrning av Västra Götalandsregionen.

Tillitsdelegationen definierar tillitsbaserad styrning som:

"Tillitsbaserad styrning och ledning är styrning, kultur och arbetssätt med fokus på verksamhetens syfte och brukarens behov, där varje beslutsnivå aktivt verkar för att stimulera samverkan och helhetsperspektiv, bygga tillitsfulla relationer samt säkerställa förmåga, integritet och hjälpsamhet."

Utvecklingen hänger ihop med marknadsiseringen av den svenska välfärden. Marknadssystemet innebär att det är svårt för regionens folkvalda att kunna ansvara för den samlade styrningen och ledningen av den regionala välfärdssektorn. Det är dags att ta tillbaka den demokratiska kontrollen över välfärden. Ett steg i detta är den nya politiska organisationen som fattats beslut om som ska leda oss bort från NPM till mer av tillitsstyrning och mindre byråkrati.

Fokus i samtliga verksamheter ska vara att skapa värde för invånarna i Västra Götaland.

En viktig del av en fungerande styrnings- och ledningssystem är också en modern informationsteknik som underlättar, inte belastar, det dagliga arbetet. Digitaliseringens möjligheter till effektivisering ska nyttjas bättre i verksamheten.

Ledningens engagemang och medarbetarnas delaktighet i verksamhetens planering och genomförande måste ständigt utvecklas. Samtliga medarbetare och chefer ska känna förtroendenhet med organisationens värdegrund och de mål som styr verksamheten. Kunskap om arbetsmiljöansvaret ska stärkas hos chefer och i ledningsorganisationen.

Som arbetsgivare måste regionen förtydliga regelverket kring och skärpa uppföljningen av bisysslor i hela organisationen. Samtidigt som regionen måste värdesätta lojala och engagerade medarbetare får ingen tvekan råda om att illojal konkurrens inte får förekomma i organisationen.

Inom regionen (och även utanför) så finns många goda exempel på framgångsrik verksamhet. Dessa måste bättre tas tillvara och lyckade processer, arbetsmetoder och verksamhetsutveckling ska tas tillvara inom övriga verksamheter. Detta ska ske enligt "Best practice", en metod som är framgångsrik ska användas på övriga liknande verksamheter om det inte går att bevisa att det inte är applicerbart. För att detta ska fungera så måste det skapas förutsättningar för verksamhetsnära och kvalitetsdriven verksamhetsutveckling.

Medarbetare och förtroendevalda ska känna trygghet i att kunna slå larm om oegentligheter i organisationen under anonymitetsskydd. En struktur som underlättar det ska skapas genom en så kallad whistleblower-funktion.

Delar av den regionala verksamheten bedrivs på en konkurrensutsatt marknad. Regionen ska utveckla en strategi för sin marknadsnärvaro och position. Ambitionen ska vara att bibehålla och stärka den egna ställningen på marknaden och agera som en koncern gentemot konkurrenterna.

Mål:

- Införandet av den nya politiska organisationen ska ha fokus på tillitsstyrning och minskad administration och byråkrati
- Större fokus på medborgare – innebär att styrningen ska fokusera på att säkerställa kvaliteten i leverans till medborgare i verksamhetens uppdrag
- Öka medarbetarens frihet och eget ansvar – styrmodellen ska skapa möjlighet för medarbetare att tänka nytt och ta ansvar för att fatta egna beslut för förbättring
- Förbättra systemsyn för samverkan – modellen ska öka den sammanhållna styrningen i organisationen genom att titta på helhetsperspektivet för de professioner som behöver samarbeta i tjänsteleverans till kund
- Regionstyrelsen i sin roll som ägare utformar tydligare regler för och uppföljning av bisysslor i hela organisationen
- Regionens roll på nationella och internationella arenor ska stärkas
- Dialogen med kommunerna ska vitaliseras och utvecklas för att stärka ”kommunernas region”

Uppdrag:

- Förenkla målstyrningen
- Säkerställ kravet på kollektivavtal och sociala kriterier vid upphandling
- Utveckla den politiska styrningen genom bättre dialog med verksamheterna
- Beakta barn- och jämställdhetsperspektivet vid utveckling av styrmodell
- Det regionövergripande utvecklingsarbetet ska stärkas
- Använd ”Best practice” för att skapa förutsättningar för verksamhetsnära och kvalitetsdriven verksamhetsutveckling
- Inför en s.k. whistleblower-funktion i regionen

Övriga verksamheter

Inom ramen för denna budget finansieras också regionfullmäktiges egen verksamhet, revisorskollegiet, patientnämnderna och arkivnämnden (gemensam nämnd med Göteborgs kommun).

Ekonomi

Coronapandemin har påverkat ekonomin i hela världen så också i Sverige och i Västra Götaland. Tack vare en handlingskraftig socialdemokratisk ledd regering så har ekonomin för regionen räddats av statsbidrag av aldrig tidigare skådad storlek. För 2021 så blev resultatet ett överskott på 2,6 miljarder kronor. De senaste tre åren har de sammanlagda överskotten varit 5,5 miljarder kronor.

Men det är viktigt med en fortsatt ansvarsfull politik med god ekonomisk hushållning som ledstjärna. Regionen kommer under kommande år att stå inför stora utmaningar. De långa köerna, som fanns innan pandemin men som blivit längre, måste kortas. Kostnadsutvecklingen måste hållas under kontroll, verksamhetens resultat och vårdgarantinivåerna upprätthållas och den egna produktionen öka. Dessa utmaningar ställer krav på handlings- och genomförandekraft. Det ställer också krav på beslutsamhet att göra de nödvändiga prioriteringar som behövs för att leva upp till invånarnas högt ställda krav på god, säker och kvalitativ regional service. Den ekonomiska politiken måste präglas av kontinuitet och förutsägbarhet, men även strävan efter ökad produktivitet. Genom ständiga förbättringar och effektiviseringar i vardagen behöver mer resurser frigöras. Ledningsorganisationen har ett särskilt stort ansvar för att fullfölja denna inriktning och tillämpa ett engagerat och närvarande ledarskap.

Kriget i Ukraina har bidragit till stigande priser på energi och många andra varor. Detta har fått inflationen att öka till nivåer som vi inte sett på många år. Det gör att det ekonomiska läget är mer osäkert än på länge. Till detta kommer prognosen för ökade pensionskostnader som i dagsläget ligger på 1,8 mdr kr för regionen. Att låta detta ge fullt utslag i budgeten skulle innebära stora besparingar på framför allt Hälso- och sjukvården vilket är helt otänkbart med tanke på de långa köerna och de stora behov som finns, bl.a. för att säkra personalförsörjningen. Regionen har en stabil ekonomi med över 13 mdr kr i eget kapital och vi är övertygade om att en Socialdemokratiskt ledd regering kommer fortsätta att satsa på välfärden, vilket det även funnits en stor majoritet för i Sveriges riksdag. Med anledning av detta så budgeterar vi i dagsläget med underskott för de kommande två åren men kommer att återkomma i budgeten som tas i höst med justeringar.

Vi räknar med full indexuppräknings om 3,8 % till Hälso- och sjukvården vilket totalt ger ett tillskott på 1 742 mnkr för 2023.

Finansiella mål

- Nettokostnaderna ska inte överstiga summan av skatteintäkter och generella statsbidrag
- Det egna kapitalet ska som lägst uppgå till 3 000 mnkr
- Västra Götalandsregionen ska ha god betalningsberedskap genom snabb tillgång till likvida medel i enlighet med finanspolicens fastställda ramar
- Västra Götalandsregionen ska bibehålla nuvarande kreditrating AAA

Skattesatsen

Skattesatsen föreslås oförändrad till 11 kr och 48 öre per skattekrona för planperioden 2023–2025.

Med en skattesats på 11 kronor och 48 öre bedöms skatteintäkter och generella statsbidrag uppgå till:

Mnkr	2023	2024	2025
Skatteintäkter	51 925	53 777	55 658
Kommunalekonomisk utjämning	6 232	6 470	6 473
Summa statsbidrag	5 766	5 881	5 999
SUMMA	63 923	66 128	68 130

Utveckling av skatteunderlag och skatteintäkter

SKR:s prognos för skatteunderlagsutvecklingen under perioden 2022 till 2025 framgår av tabellen nedan (april 2022):

2022	2023	2024	2025
4,3 %	5,0 %	3,7 %	3, %

Effektivitetskrav

Budgetförslaget ställer inga generella effektiviseringskrav förutom på Koncernkontoret med anledning av den nya politiska organisationen. Vi har valt att fullt ut kompensera hälso- och sjukvården genom att räkna upp med ett index om 3,8 % för övriga verksamheter har vi valt att göra en politisk prioritering att hålla nere kostnadskompensationen och räknar upp dessa med 2,0 %.

Verksamheterna har dock i praktiken att beakta kostnadsutveckling, befolkningsökning samt det ökade behovet. Detta ställer särskilda krav på fortsatt produktivitetsökning och vardagseffektiviseringar.

Resursfördelningsmodellen

Vi har använt följande fördelningsnycklar för fördelning av regionbidrag till hälso- och sjukvårdsnämnderna:

Göteborgs hälso- och sjukvårdsnämnd	32,809 %
Norra hälso- och sjukvårdsnämnden	16,789 %
Södra hälso- och sjukvårdsnämnden	13,290 %
Västra hälso- och sjukvårdsnämnden	20,909 %
Östra hälso- och sjukvårdsnämnden	16,203 %

Löne- och prisutveckling²

Bedömning av utvecklingen av priser, löner och andra kostnader utgår från den prognos som Sveriges Kommuner och Regioner redovisat i april 2022. Enligt prognosen gäller följande prisindex under perioden:

	2022	2023	2024	2025
LPIK inkl. läkemedel	2,7 %	4,3 %	2,1 %	2,0 %
LPIK exkl. läkemedel	3,2 %	5,1 %	2,5 %	2,4 %

Avtalspensionerna stiger kraftigt 2023 och ligger kvar på en hög nivå under kommande år även om prognosen från KPA pension visar en svag sänkning av kostnaderna 2024 och 2025. En del av kostnadsökningen hanteras centralt genom att moderförvaltningens regionbidrag har höjts med en miljard kronor 2023. 800 mnkr av den prognostiserade ökningen på 1,8 mdkr 2023 hanteras genom en höjning av de sociala avgifterna, som ingår som en parameter i LPIK. Med detta beaktat blir LPIK för 2023 inkl. läkemedel: 3,8 % och exkl läkemedel: 4,4 %

² För andra år under planperioden tillämpas schablonindexet enligt budgetunderlaget. Skälen är att det finns en rad oklarheter i utvecklingen framöver vad gäller skatteintäkter, kostnadsutvecklingen samt andra påverkansfaktorer. Inför budget 2024 kommer ny prövning att ske. Ambitionen är att även kommande år följa SKR:s index.

Vi har för budget 2023 valt att ge styrelser och nämnder inom hälso- och sjukvården en uppräknings med 3,8 %. Övriga verksamheter har fått en uppräknings på 2,0 %.

Ramförändringar – tillskott, avdrag och finansiering

Nedan redogörs för de ramförändringar eller andra justeringar som gäller för nämnder och styrelser.

Regionfullmäktige

Inga ramförändringar föreslås.

Regionstyrelsen

De förändringar som kommer att göras i den politiska organisationen kommer att innebära möjligheter till ett effektivare arbetssätt både på Koncernkontoret och hos utförarförvaltningarna. Ett rimligt första steg i effektiviseringen är en minskning av Koncernkontoret med 10 procent.

VGR-IT och koncerninköp bör i det här läget vara undantagna även om dessa verksamheter också behöver utveckla sina arbetssätt och skapa möjliga effektiviseringar. För övriga koncernkontoret ligger ett effektiviseringskrav om minst 10 procent för 2023, motsvarande 60 mnkr eller 60–70 nettoårsarbetare.

Effektiviseringen ska inte genomföras som ett generellt sparbeting, utan minskningen ska ske där effekten av den nya politiska organisationen uppstår. Hela beloppet är justerat i regionstyrelsens regionbidrag och kan vid behov korrigeras mellan nämnder i efterhand.

Revisorskollegiet

Regionfullmäktiges presidium bereder revisionens regionbidrag. Förslaget är 26,877 mnkr för 2023.

Personalutskottet

För att möjliggöra konkurrenskraftiga löner tillförs under budget- och planperioden 1 240 mnkr. Hur fördelningen av medlen på bästa sätt kan ske ska bestämmas genom förhandlingar med de fackliga organisationerna. Aviserade höjningar av Ob-tillägget ska ingå i dessa förhandlingar. Regionbidraget ökas med 705 mnkr för 2023 och sedan ytterligare 385 mnkr för 2024 och ytterligare 150 mnkr för 2025.

För att ta ytterligare steg mot målet att uppnå jämställda löner tillförs 50 mnkr för 2023.

För låglönesatsningar i prioriterade grupper tillförs 50 mnkr för 2023.

För satsningar på samtliga yrkesgrupper inom dygnet-runt-vården tillförs 375 mnkr för 2023.

För att förstärka bemanningen av IVA-sjukvården tillförs ytterligare 20 mnkr år 2023.

Hälso- och sjukvårdsstyrelsen

Andelen disponibla vårdplatser måste öka, finansiering ska ske genom det riktade statsbidraget.

Styrelsens ram ökas med 75 mnkr under budget- och planperioden för en starkt förlossningsvård. Regionbidraget ökas med 25 mnkr för 2023 och sedan ytterligare 25 mnkr för 2024 och ytterligare 25 mnkr för 2025.

Styrelsens medel på 200 mnkr för fortsatt arbete med utveckling av den nära vården överförs till hälso- och sjukvårdsnämnderna.

Indexuppräkningsindexen på 3,8 % ger styrelsen ett tillskott på 453 mnkr för 2023.

Hälso- och sjukvårdsnämnderna

Inga ramförändringar föreslås förutom indexuppräkning på 3,8 % vilket ger nämnderna ett tillskott på 1 289 mnkr för 2023.

Patientnämnd

Inga ramförändringar föreslås.

Arkivnämnden

Inga ramförändringar föreslås.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämndens ram fastställs till 462,6 mnkr för 2023.

Servicenämnden

För snabbare införande av materialförsörjning i vården (MiV 2.0) tillförs servicenämnden ytterligare 16 mnkr år 2023.

Nämnd för Hälsan och stressmedicin

Inga ramförändringar föreslås.

Regionutvecklingsnämnden

Regionbidraget ökas med 10 mnkr för 2023 för att skapa förutsättningar för regionala verksamheter att bereda plats för de med behov av arbetsmarknadsintroduktion eller praktik.

Regionbidraget ökas med 10 mnkr för att förstärka regionens insatser för utveckling av samtliga folkhögskolors arbete med både fullföljda studier och arbetsmarknadsintroduktion.

Miljönämnden

Regionbidraget ökas med 15 mnkr för 2024 mnkr för ökade kostnader på grund av ett nytt växthus i Göteborgs botaniska trädgård.

Kollektivtrafiknämnden

Vi föreslår frysta biljettpriser för 2023. Vår bedömning är att det kommer kosta 110 mnkr som tillförs kollektivtrafiknämnden.

Regionbidragen baseras på Västtrafiks långtidsprognos och innebär en ökning med 3,5 procent årligen under planperioden. Denna ökning exklusive intäktsbortfall överensstämmer med Trafikförsörjningsprogrammets intentioner om en återhämtning av resandet när pandemin har klingat av. Intäktsbortfall orsakat av pandemin kommer att hanteras av riktade statsbidrag samt omhändertas i bokslutet.

Regionbidrag till kollektivtrafiknämnden mnkr:

	2023	2024	2025
Regionbidrag, mnkr	6 045	6 290	6 775

Kulturnämnden

Inga ramförändringar föreslås.

Moderförvaltningen

Inga ramförändringar föreslås.

Folktandvården

Ett avkastningskrav om 25 mnkr läggs på Folktandvården.

Närhälsan

Ett avkastningskrav om 25 mnkr läggs på Närhälsan.

Koncernbanken

Inga ramförändringar föreslås.

Investeringsram

Följande ramar gäller för investeringar under budget- och planperioden:

	2023	2024	2025
Total investeringsram, mnkr	6 000	6 000	5 800

Resultat

Budgetens prognostiserade resultat för budget- och planperioden beräknas till:

	2023	2024	2025
Resultat, mnkr	-390,0	-321,8	+283,6

Likviditet och lånebehov

Västra Götalandsregionen ska ha god betalningsberedskap. Enligt årsredovisningen uppgår likviditeten per den 31 december 2021 till 21 265 mnkr.

Västra Götalandsregionen har rating AAA från Standard & Poor's vilket ger goda förutsättningar för bra lånevillkor. Regionfullmäktige har fastställt tydliga regler kring Västra Götalandsregionens finanspolicy och upptagande av lån.

Under hösten 2019 beslutade regionfullmäktige (§ 168) att Västra Götalandsregionen ska ha en låneram om 12 miljarder kronor och att regionstyrelsen får i uppdrag att genomföra upplåning. Detta innebär att den totala utestående låneskulden för regionen kan uppgå till 12 miljarder kronor.

Enligt finanspolicyn har Västra Götalandsregionen ett ansvar att verka för god etik. Västra Götalandsregionen ska inte direktinvestera i bolag som upprepat eller medvetet bryter mot något av dessa kriterier. Investeringar ska inte heller göras i länder som är föremål för, av Sverige sanktionerad, handelsblockad av FN eller EU. Västra Götalandsregionen ska i största möjliga utsträckning undvika att investera i företag vars huvudverksamhet, mer än 50 procent av omsättning, är utvinning och försäljning av fossila drivmedel liksom företag vars huvudverksamhet består av tjänster till sådana bolag.

Regionbidrag

	Budget 2023 Regionbidrag	Plan 2024 Regionbidrag	Plan 2025 Regionbidrag
Hälso- och sjukvård	47 735,8	48 715,5	49 714,8
Hälso- och sjukvårdsstyrelsen	12 312,7	12 584,0	12 860,7
Hälso- och sjukvårdsnämnderna	35 423,0	36 131,5	36 854,1
Norra hälso- och sjukvårdsnämnden	5 947,2	6 066,1	6 187,4
Södra hälso- och sjukvårdsnämnden	4 707,7	4 801,9	4 897,9
Östra hälso- och sjukvårdsnämnden	5 739,6	5 854,4	5 971,5
Västra hälso- och sjukvårdsnämnden	7 406,6	7 554,7	7 705,8
Göteborgs hälso- och sjukvårdsnämnd	11 621,9	11 854,4	12 091,5
Regionutveckling	8 285,0	8 576,3	9 107,0
Regionutvecklingsnämnden	1 037,2	1 057,9	1 079,1
Miljönämnden	133,6	137,8	140,5
Kulturnämnden	1 069,2	1 090,6	1 112,4
Kollektivtrafiknämnden	6 045,1	6 290,0	6 775,0
Serviceverksamheter	559,2	696,5	588,4
Fastighetsnämnden	462,6	598,0	487,9
Servicenämnden	71,3	72,7	74,2
Nämnd Hälsan & stressmedicin	25,3	25,8	26,3
Regiongemensamt	7 733,2	8 461,1	8 436,3
Regionfullmäktige	94,3	96,2	98,2
Regionstyrelsen	4 599,0	5 226,0	5 331,5
Regionstyrelsen	2 412,9	2 611,2	2 514,4
Personalutskottet	2 186,1	2 614,9	2 817,2
Revisorskollegiet	26,9	27,4	28,0
Patientnämnderna	27,3	27,9	28,4
Arkivnämnden	36,3	37,0	37,7
Koncernbanken	-302,1	-302,1	-302,1
Moderförvaltningen	3 251,5	3 348,7	3 214,6
Summa	64 313,2	66 449,3	67 846,5

Förslag till beslut

Regionstyrelsen föreslår regionfullmäktige att besluta:

1. Fastställa regionbidrag till styrelser, nämnder och verksamheter för 2023 i enlighet med föreliggande förslag till budget.
2. Fastställa inriktningen för åren 2024 och 2025 som underlag för den del av detalj budgeterna, vårdöverenskommelserna, uppdrag mm som avser 2024 och 2025.
3. Fastställa skattesatsen för 2023 till 11:48 öre per skattekrona.
4. Fastställa i budgeten angivna prioriterade mål, fokusområden med uppdrag samt finansiella mål.
5. Att Regionstyrelsen får i uppdrag att besluta om planeringsdirektiv till nämnder och styrelser för 2023 och 2024 samt inriktning för 2025 med den av regionfullmäktige fastställda budgeten och flerårsplan som grund.
6. Att Regionstyrelsen bemyndigas att utifrån investeringsram om 6 000 mnkr fastställa investeringsplan och fördela låneramar för 2023.
7. Att Regionstyrelsen bemyndigas att disponera medel inom koncernbanken och moderförvaltningen i syfte att kunna fullfölja samordningsansvaret och uppgiften om övergripande ansvar för verksamheter i egen regi.
8. Att Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa fastighetsindex.
9. Fastställa ett koncernbidrag från tandvårdsstyrelsen på 25 mnkr samt från styrelsen för Närhälsan på 25 mnkr.
10. Att Regionutvecklingsnämnden, kollektivtrafiknämnden, miljönämnden och kulturnämnden ska senast 30 september 2022 fatta beslut om uppdrag med mera till respektive verksamheter. Andra ekonomiska frågor som påverkar annan förvaltning ska vara hanterade senast 31 augusti.
11. Att Servicenämnden ska senast den 30 september 2022 teckna serviceöverenskommelser med berörda verksamheter.
12. Att Hälso- och sjukvårdsnämnderna och hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att senast den 30 september 2022 hanterat eventuella utestående överenskommelser som inte omfattas av redan beslutade fleråriga överenskommelser. Andra ekonomiska frågor som påverkar annan förvaltning ska vara hanterade senast 31 augusti.
13. Att Detaljbudgetar 2023 och planer för 2024–2025 för samtliga utförarstyrelser samt servicenämnden, fastighetsnämnden och nämnden för hälsa- och stressmedicin ska vara beslutade senast 30 november. Övriga nämnder och styrelser undantas från kravet på att besluta om detaljbudget. Besluten fattas för deras del av de nyinrättade nämnderna senast den 15 februari 2023.
14. Ge hälso- och sjukvårdsnämnderna, hälso- och sjukvårdsstyrelsen, regionutvecklingsnämnden, miljönämnden, kulturnämnden samt kollektivtrafiknämnden i uppdrag att sammanställa samtliga överenskommelser, uppdrag och andra förpliktelser som är fattade för 2023 och överlämna dessa till de nya nämnderna när dessa inrättas.
15. Ge hälso- och sjukvårdsnämnderna, hälso- och sjukvårdsstyrelsen, regionutvecklingsnämnden, miljönämnden, kulturnämnden, kollektivtrafiknämnden, servicenämnden samt fastighetsnämnden i uppdrag att upprätta preliminära bokslut för 2022 och överlämna dessa till regionstyrelsen senast 31 december 2022.

16. Att Regionstyrelsen bemyndigas att inför konsolideringen av koncernens detaljbudget 2023 och planer för 2024 och 2025 granska nämnder och styrelser budgetar, ansvara för samordnande dialog och vid behov ge uppdrag till berörda styrelser och nämnder om förnyad prövning av sina detaljbudgetar.
17. Att Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa Västra Götalandsregionens detaljbudget för 2023 och planer för 2024 och 2025 och fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag till nämnder och styrelser under förutsättning att ärendena inte är av principiell art.
18. Att Regionstyrelsen bemyndigas att vid behov fastställa andra tidpunkter för uppdrag och detaljbudget.
19. Bemyndiga regionstyrelsen att vid behov produktionsstyra de delar av Västra Götalandsregionens verksamhet som berörs av tillgänglighetsåtgärder för att uppnå målet om att uppfylla vårdgarantin.
20. Bemyndiga regionstyrelsen att vid behov omdisponera volymer och avsätta tillgänglighetsmedel mellan berörda styrelser och nämnder i syfte att uppfylla vårdgarantin.
21. Bemyndiga regionstyrelsen att besluta om ändringar i ersättningsregler och i övrigt förändra och förenkla regelverk med mera för att underlätta genomförandet och genomslaget för tillgänglighetsarbetet.
22. Uppdra åt regionstyrelsen att fortsatt organisera arbetet för att uppnå vårdgaranti med samma kraft som Regional Särskild Sjukvårdsledning kunnat agera under pandemin. Fokus på besluten i punkt 19 – 22 ska ligga på att prioritera regionens egna sjukhus.
23. Besluta att avskilja 500 mnkr av Västra Götalandsregionens likviditetsförvaltning till pensionsmedelsportföljen.
24. Fastställa i övrigt i budgeten angivna mål och fokusområden samt inriktningar för 2023 samt plan för 2024–2025.

Resultaträkning

Resultaträkning (mnkr)	2023	2024	2025
Verksamhetens intäkter, inkl riktade statsbidrag	14 847	15 144	15 447
varav riktade statsbidrag	3 740	3 815	3 891
Verksamhetens kostnader, exkl av- och nedskrivningar	-71 040	-76 646	-78 209
Avskrivningar och nedskrivningar	-3 400	-3 800	-4 000
Verksamhetens nettokostnad	-62 993	-65 302	-66 762
Skatteintäkter	51 925	53 777	55 658
Kommunalekonomisk utjämning inkl generella statsbidrag	11 998	12 351	12 472
varav generella statsbidrag	5 766	5 881	5 999
Finansiella intäkter	64	64	64
Finansiella kostnader	-1 384	-1 212	-1 148
ÅRETS RESULTAT	-390	-322	284

Balansräkning

Balansräkning (mnkr)	2023	2024	2025
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar	1 068	1 243	1 289
Byggnader och Mark	24 865	26 631	27 951
Maskiner och inventarier	12 503	13 340	13 981
Finansiella anläggningstillgångar	1 200	1 235	1 270
Summa anläggningstillgångar	39 636	42 449	44 491
Bidrag till infrastruktur	358	313	268
Omsättningstillgångar			
Förråd	550	550	550
Kortfristiga fordringar	6 480	5 082	3 483
Kortfristiga placeringar	19 615	21 119	22 921
Kassa och bank	500	500	500
Summa omsättningstillgångar	27 145	27 251	27 454
SUMMA TILLGÅNGAR	67 139	70 013	72 213
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
Årets resultat	-390	-322	284
Övrigt eget kapital	13 201	12 811	12 489
varav resultatutjämningsreserv	165	165	165
Summa eget kapital	12 811	12 489	12 773
Avsättningar			
Avsättning pensioner	28 551	31 333	33 527
Övriga avsättningar	3 996	3 996	3 996
Summa avsättningar	32 547	35 329	37 523
Skulder			
Långfristiga skulder	7 543	7 828	8 328
Kortfristiga skulder	14 238	14 367	13 589
Summa skulder	21 781	22 195	21 917
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	67 139	70 013	72 213